SKM/755/99

SIZE :- 15 X 11.5 X 1.7 cms

Total No - 374.

No of leaf - 187.

No of painting - 19.

Theme :-

Srimad Bhagwat Gita

ओ३म प्रकाश पु. श्री राम प्रसाद जी

लाडवा जिला कुरुक्षेत्र

(हरयाणा)

दान में दिया गया

गी॰ १

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ अस्य
श्रीभगवद्गीतामालामंत्रस्य भ
गवान्वेदव्यास ऋषिरनुष्टुप्
छंदः ॥ श्रीकृष्णः परमात्मा देव
ता ॥ अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञा
वादांश्च भाषस इति बीजं ॥ सर्व

धर्मान्परित्यज्यमामेकंशरणंव्र
जेतिशक्तिः॥अहंत्वासर्वपापे
भ्योमोक्षयिष्यामिमाशुचइति
कीलकं॥नैनंछिंदंतिशस्त्राणि
नैनंदहतिपावकइत्यंगुष्ठाभ्यां
नमः॥नचैनंक्लेदयंत्यापोन

गी॰
२

शोषयतिमारुतइतितर्जनीभ्यां
नमः॥ अछेद्योयमदाह्योयमक्ले
द्योशोष्यएवचेतिमध्यमाभ्यांन
मः॥ नित्यःसर्वगतःस्थाणुरच
लोयंसनातनइत्यनामिकाभ्यां
नमः॥ पश्यमेपार्थरूपाणिशत

शोऽथसहस्रशः इति कनिष्ठिका
भ्यां नमः॥ नानाविधानि दिव्या
नि नानावर्णाकृतीनि चेति कर
पृष्ठाभ्यांनतलंकरपृष्ठाभ्यांनमः॥
इति करन्यासः॥ अथ षडंगन्यासः
नैनंछिंदंति शस्त्राणीति हृदया

गी·
३

यनमः ॥ नैनंक्लेदयंत्यापइति
शिरसेस्वाहा ॥ अच्छेद्योयमदा
ह्योयमितिशिखायैवौषट् ॥ नि
त्यः सर्वगतः स्थाणुरितिकव
चायहुं ॥ पश्यमेपार्थरूपाणीति
नेत्रत्रयायवौषट् ॥ नानाविधा

निदिध्यासनीत्यस्त्रायफट् ॥ श्रीकृ
ष्णप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ॥ इत्य
न्यासः ॥ अथ ध्यानं ॥ ॐ पार्थायप्र
तिबोधितां भगवता नारायणेन
स्वयं व्यासेन ग्रथितां पुराणमुनि
ना मध्ये महाभारते ॥ अद्वैतामृ

गी॰
३

तवर्षिणींभगवतीमष्टादशाध्या
यिनीमंबत्वामनसंदधामिभग
वद्गीतेभवद्वेषिणीं ॥१॥ नमोस्तु
तेव्यासविशालबुद्धेफुल्लारविं
दायतपत्रनेत्र ॥ येनत्वयाभारत
तैलपूर्णःप्रज्वालितोज्ञानमयः

प्रदीपः ॥ २ ॥ प्रपन्नपारिजाताय
तोत्रवेत्रैकपाणये ॥ ज्ञानमुद्राय
कृष्णायगीतामृतदुहेनमः ॥ ३
सर्वोपनिषदोगावोदोग्धागोपा
लनंदनः ॥ पार्थोवत्सःसुधीर्भो-
क्तादुग्धंगीतामृतंमहत् ॥ ४ ॥

गी॰

वसुदेवसुतंदेवंकंसचाणूरमर्द
नं॥ देवकीपरमानंदंकृष्णंवंदेज
गद्गुरुं॥५॥ भीष्मद्रोणतटाजयद्र
थजलागांधारनीलोत्पलाशल्य
ग्राहवतीकृपेनवहिनीकर्णेनवे
लाकुला॥ अश्वत्थामविकर्णघो

रमकरादुर्योधनावर्तिनीसोत्ती
र्णाखलुपांडवैरणनदीकैवर्तके
केशवे ॥ ६ ॥ पाराशर्य्यवचःसरो
जममलंगीतार्थगंधोत्कटंनाना
ख्यानककेसरंहरिकथासंबोध
नाबोधितं ॥ लोकेसज्जनषट्पदै

गी.
८

रहरहःपेपीयमानंमुदा ॥ भूयाद्भा
रतपंकजंकलिमलप्रध्वंसिनःश्रे
यसे ॥ ७ ॥ मूकंकरोतिवाचालंपं
गुंलंघयतेगिरिं ॥ यत्कृपातमहं
वंदेपरमानंदमाधवं ॥ ८ ॥ यंब्र
ह्मावरुणेंद्ररुद्रमरुतःस्तुन्वंतिदि

व्यैस्तवैर्वेदैः सांगपदक्रमोपनि
षद्भिर्गायंति यं सामगाः ॥ ध्याना
वस्थित तद्गतेन मनसा पश्यंति यं
योगिनो यस्यांतं न विदुः सुरासु
रगणाः देवाय तस्मै नमः ॥ १ ॥ ध
इति ध्याने ॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥

गी. १

र्मक्षेत्रेकुरुक्षेत्रेसमवेतायुयुत्स
वः ॥ मामकाःपांडवाश्चैवकिम
कुर्वतसंजय ॥ १ ॥ संजयउवाच
दृष्ट्वातुपांडवानीकंव्यूढंदुर्योध
नस्तदा ॥ आचार्यमुपसंगम्यरा
जावचनमब्रवीत् ॥ २ ॥ पश्यैतां

पांडुपुत्राणामाचार्यमहतीं चमूं
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धी
मता ॥ ३ ॥ अत्र शूराः महेष्वासा भी
मार्जुनसमा युधि ॥ युयुधानो वि
राटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥ ४ ॥ धृ
ष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च

वीर्यवान्॥पुरुजित्कुंतिभोज
श्चशैब्यश्चनरपुंगवः॥५॥युधा
मन्युश्चविक्रांतउत्तमौजाश्चवी
र्यवान्॥सौभद्रोद्रौपदेयाश्चसर्व
एवमहारथाः॥६॥अस्माकंतु
विशिष्टायेतान्निबोधद्विजोत्तम

नायकाममसैन्यस्यसंज्ञार्थंतान्
ब्रवीमिते॥७॥भवान्भीष्मश्चक
र्णश्चकृपश्चसमितिंजयः॥अश्व
त्थामाविकर्णश्चसौमदत्तिस्तथै
वच॥८॥अन्येचबहवःशूरामद
र्थेत्यक्तजीविताः॥नानाशस्त्रप्र

हरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥
अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभि
रक्षितं ॥ पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं
भीमाभिरक्षितं ॥ १० ॥ अयनेषु च
सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ॥ भी
ष्ममेवाभिरक्षंतु भवंतः सर्व एव

गी॰
९

हि ॥ ११ ॥ तस्य संजनयन्हर्षं कुरु
वृद्धः पितामहः ॥ सिंहनादं वि
नद्योच्चैः शंखं दध्मौ प्रतापवान्
१२ ॥ ततः शंखाश्च भेर्यश्च पण
वानकगोमुखाः ॥ सहसैवाभ्य
हन्यंत स शब्दस्तुमुलोभवत ॥ १३

गी. ८

ततःश्वेतैर्हयैर्युक्तेमहतिस्यंदने
स्थितौ ॥ माधवःपांडवश्चैवदिव्यौ
शंखौप्रदध्मतुः ॥ १४ ॥ पांचजन्यं
हृषीकेशोदेवदत्तंधनंजयः ॥ पौं
ड्रंदध्मौमहाशंखंभीमकर्मावृको
दरः ॥ १५ ॥ अनंतविजयंराजाकुं

तीपुत्रोयुधिष्ठिरः॥नकुलःसह
देवश्चसुघोषमणिपुष्पकौ॥१६
काश्यश्चपरमेष्वासःशिखंडीच
महारथः॥धृष्टद्युम्नोविराटश्च
सात्यकिश्चापराजितः॥१७॥द्रुप
दोद्रौपदेयाश्चसर्वशःपृथिवीपते

गी॰ ११

सौभद्रश्च महाबाहुः शंखान्दध्मुः
पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥ स घोषो धार्त
राष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत् ॥ न
भश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुना
दयन् ॥ १९ ॥ अथ व्यवस्थितान्दृष्ट्वा
धार्तराष्ट्रान्कपिध्वजः ॥ प्रवृत्ते श

त्ते सेपाते धनुरुद्यम्य पांडवः ॥ २०॥
हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह मही
पते ॥ अर्जुन उवाच ॥ सेनयोरुभ
योर्मध्ये रथं स्थापय मेच्युत ॥ २१॥
यावदेतान्निरीक्षेहं योद्धुकामान
वस्थितान् ॥ कैर्मया सह योद्धव्यम

मस्मिन्रणसमुद्यमे ॥२२॥ योत्स्य
मानानवेक्षेहंयएतेत्रसमागताः
धार्तराष्ट्रस्यदुर्बुद्धेर्युद्धेप्रियचिकी
र्षवः ॥२३॥ संजयउवाच ॥ एवमु
क्तोहृषीकेशोगुडाकेशेनभारत ॥
सेनयोरुभयोर्मध्येस्थापयित्वार

थोत्तमं ॥ २४ ॥ भीष्मद्रोणप्रमुख
तः सर्वेषां च महीक्षितां ॥ उवाच
पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनि
ति ॥ २५ ॥ तत्रापश्यत्स्थितान्पा
र्थः पितॄनथ पितामहान् ॥ आचा
र्यान्मातुलान्भ्रातॄन्पुत्रान्पौत्रान्स

गी॰
१६

खींस्तथा ॥२६॥ श्वशुरान्सुहृदश्चै
व सेनयोरुभयोरपि ॥ तान्समीक्ष्य
स कौंतेयः सर्वान्बंधूनवस्थितान्
॥२७॥ कृपया परयाविष्टो विषीदन्
निदमब्रवीत् ॥ अर्जुन उवाच ॥
दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुप

स्थितं ॥ २८ ॥ सीदंति मम गात्राणि

मुखं च परिशुष्यति ॥ वेपथुश्च श

रीरे मे रोमहर्षश्च जायते ॥ २९ ॥ गां

डीवं स्रंसते हस्तात्त्वक्चैव परिदह्य

ते ॥ न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमती

व च मे मनः ॥ ३० ॥ निमित्तानि च

पश्यामि विपरीतानि केशव ॥ न
च श्रेयोनुपश्यामि हत्वा स्वजनमा
हवे ॥ ३१ ॥ न कांक्षे विजयं कृष्ण न
च राज्यं सुखानि च ॥ किं नो राज्ये
न गोविंद किं भोगैर्जीवितेन वा ॥
३२ ॥ येषामर्थे कांक्षितं नो राज्यं भो

गाःसुखानिच ॥ तइमेवस्थितायु
द्धेप्राणांस्त्यक्त्वाधनानिच ॥ ३३ ॥
आचार्याःपितरःपुत्रास्तथैवचपि
तामहाः ॥ मातुलाःश्वशुराःपौत्राः
स्यालाःसंबंधिनस्तथा ॥ ३४ ॥ एता
न्नहंतुमिच्छामिघ्नतोपिमधुसूदन

अपित्रैलोक्यराज्यस्यहेतोःकिंनु
महीकृते॥३५॥निहत्यधार्तराष्ट्रा
न्नःकाप्रीतिःस्याज्जनार्दन॥पा
पमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानातता
यिनः॥३६॥तस्मान्नार्हावयंहंतुं
धार्तराष्ट्रान्स्वबांधवान्॥स्वजनं

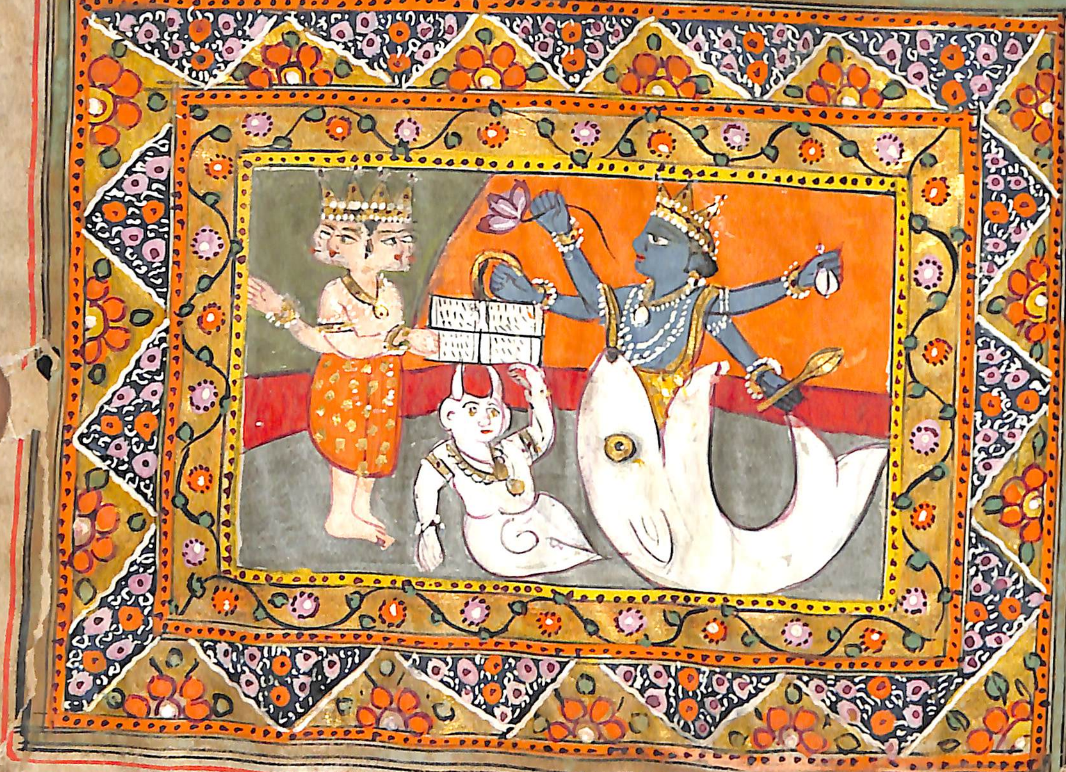
हिकथंहत्वासुखिनःस्याममाध
व॥३७॥यद्यप्येतेनपश्यंतिलोभो
पहतचेतसः॥कुलक्षयकृतंदो
षंमित्रद्रोहेचपातकं॥३८॥कथं
नज्ञेयमस्माभिःपापादस्मान्निवर्ति
तुं॥कुलक्षयकृतंदोषंप्रपश्यद्भि

र्जनार्दन ॥ ३९ ॥ कुलक्षयेप्रणश्यं
ति कुलधर्माः सनातनाः ॥ धर्मेन
ष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोभिभवत्युत
॥ ४० ॥ अधर्माभिभवात्कृष्णप्रदुष्यंति
कुलस्त्रियः ॥ स्त्रीषुदुष्टासुवार्ष्णेय
जायतेवर्णसंकरः ॥ ४१ ॥ संकरो

नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च
पतंति पितरो ह्येषां लुप्तपिंडोदक
क्रियाः ॥ ४२ ॥ दोषैरेतैः कुलघ्नानां
वर्णसंकरकारकैः ॥ उत्साद्यंते
जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः
४३ ॥ उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्या

गी. १८

णां जनार्दन ॥ नरके नियतं वासो भवतीत्यनुशुश्रुम ॥ ४४ ॥ अहो बत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयं ॥ यद्राज्यसुखलोभेन हंतुं स्वजनमुद्यताः ॥ ४५ ॥ यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणयः ॥ धार्त्तराष्ट्रा रणे ह

स्तन्मे क्षेमतरं भवेत् ॥ ४६ ॥ संज
य उवाच ॥ एवमुक्त्वार्जुनः संख्ये र
थोपस्थ उपाविशत् ॥ विसृज्य सश
रं चापं शोकसंविग्नमानसः ॥ ४७ ॥
इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्र
ह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृ

गी·
१८

स्मात्केनम्मेवादेश्यमेनविषादोना
म प्रथमोध्यायः ॥१॥ संजययुवा
च ॥ तेनतयाकृपयाविश्मसत्रुश्रलो
कुलेक्षणं ॥ विषीदंतमिदंवाक्यमु
वाचमधुसूदनः ॥१॥ श्रीभगवानु
वाच ॥ कुतस्त्वाकश्मलमिदंविष

मेसमुपस्थितं ॥ अनार्यजुष्टमस्व
र्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥ २ ॥ क्लैब्यं
मास्मगमः पार्थनैतत्त्वय्युपपद्यते
क्षुद्रंहृदयदौर्बल्यंत्यक्त्वोत्तिष्ठपरंतप
३ ॥ अर्जुनउवाच ॥ कथंभीष्ममहंसं
ख्येद्रोणंचमधुसूदन ॥ इषुभिःप्रति

गी
२५

योत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन ॥ ४ ॥ गु
रूनहत्वा हि महानुभावाञ्छ्रेयो भो
क्तुं भैक्ष्यमपीह लोके ॥ हत्वार्थकामां
स्तु गुरूनिहैव भुंजीय भोगान्रुधि
रप्रदिग्धान् ॥ ५ ॥ नचैतद्विद्मः क
तरन्नो गरीयो यद्वा जयेम यदि वा नो

जयेयुः ॥ यानेवहत्वानजिजीवि
षामस्तेवस्थिताःप्रमुखेधार्तरा
ष्ट्राः ॥ ६ ॥ कार्पण्यदोषोपहतस्व
भावःपृच्छामित्वांधर्मसंमूढचेताः
यच्छ्रेयःस्यान्निश्चितंब्रूहितन्मेशि
ष्यस्तेहंशाधिमांत्वांप्रपन्नं ॥ ७ ॥

नहिप्रपश्यामिममापनुद्याद्यच्छो
कमुच्छोषणमिंद्रियाणां॥अवाप्य
भूमावसपत्नमृद्धंराज्यंसुराणाम
पिचाधिपत्यं॥८॥संजयउवाच॥
एवमुक्त्वाहृषीकेशंगुडाकेशःप
रंतप॥नयोत्स्यइतिगोविंदमुक्त्वा

तूष्णींबभूवह ॥ ९ ॥ तमुवाचहृषीके
शः प्रहसन्निवभारत ॥ सेनयोरुभ
योर्मध्येविषीदंतमिदंवचः ॥ १० ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ अशोच्यानन्व
शोचस्त्वंप्रज्ञावादांश्चभाषसे ॥ ग
तासूनगतासूंश्चनानुशोचंतिपं

गी. २१

डिताः ॥११॥ नत्वेवाहंजातुनासंन
त्वंनेमेजनाधिपाः॥ नचैवनभवि
ष्यामःसर्वेवयमतःपरं॥१२॥देहि
नोस्मिन्यथादेहेकौमारंयौवनंज
रा॥ तथादेहांतरप्राप्तिर्धीरस्तत्रनमु
ह्यति॥१३॥ मात्रास्पर्शास्तुकौंतेय

शीतोष्णसुखदुःखदाः ॥ आगमा
पायिनोनित्यास्तांस्तितिक्षस्वभारत
१४ ॥ यंहिनव्यथयंत्येतेपुरुषंपुरुष
र्षभ ॥ समदुःखसुखंधीरंसोमृत
त्वायकल्पते ॥ १५ ॥ नासतोविद्यते
भावोनाभावोविद्यतेसतः ॥ उभयो

रपिदृष्टोंतस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १६
अविनाशितुतद्विद्धियेनसर्वमिदं
ततं ॥ विनाशमव्ययस्यास्यनकश्चि
त्कर्तुमर्हति ॥ १७ ॥ अंतवंतइमेदेहा
नित्यस्योक्ताःशरीरिणः ॥ अनाशि
नोप्रमेयस्यतस्माद्युध्यस्वभारत ॥ १८

य एनं वेत्ति हंतारं यश्चैनं मन्यते हतं
उभौ तौ न विजानीतो नायं हंति न ह
न्यते ॥१९॥ न जायते म्रियते वा क
दाचिन्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः
अजो नित्यः शाश्वतोयं पुराणो न ह
न्यते हन्यमाने शरीरे ॥२०॥ वेदावि

गी॰
२३

नाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययं ॥ क
थं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हंति
कं ॥ २१ ॥ वासांसि जीर्णानि यथा वि
हाय नवानि गृह्णाति नरोपराणि
तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्य
न्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२ ॥

नैनंछिंदंतिशस्त्राणिनैनंदहतिपा
वकः॥नचैनंक्लेदयंत्यापोनशोष
यतिमारुतः॥२३॥अछेद्योयमदा
ह्योयमक्लेद्योशोष्यएवच॥नित्यः
सर्वगतःस्थाणुरचलोयंसनातनः
२४॥अव्यक्तोयमचिंत्योयमविका

योयमुच्यते॥ तस्मादेवंविदित्वैनं
नानुशोचितुमर्हसि॥२५॥अथचै
नंनित्यजातंनित्यंवामन्यसेमृतं॥
तथापित्वंमहाबाहोनैवंशोचितु
मर्हसि॥२६॥जातस्यहिध्रुवोमृ
त्युर्ध्रुवंजन्ममृतस्यच॥तस्मादप

रिहार्येर्थे नत्वं शोचितुमर्हसि ॥२७॥
अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्या
नि भारत ॥ अव्यक्तनिधनान्येव त
त्र का परिदेवना ॥२८॥ आश्चर्यव
त्पश्यति कश्चिदेनमाश्चर्यवद्वद
ति तथैव चान्यः ॥ आश्चर्यवच्चैन

गी॰ २५

मन्यः शृणोति श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव
कश्चित् ॥ २९ ॥ देही नित्यमवध्योऽयं
देहे सर्वस्य भारत ॥ तस्मात्सर्वाणि
भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ ३० ॥
स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकंपितुम
र्हसि ॥ धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत्क्षत्रि

यस्य न विद्यते ॥ ३१ ॥ यदृच्छया चोप
पन्नं स्वर्गद्वारमपावृतं ॥ सुखिनः
क्षत्रियाः पार्थ लभंते युद्धमीदृशं ॥
३२ ॥ अथ चेत्त्वमिमं धर्म्यं संग्रामं न
करिष्यसि ॥ ततः स्वधर्मं कीर्तिं च
हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥ ३३ ॥ अकी

गी०
२८

र्तिं चापि भूतानि कथयिष्यंति तेव्य
यां ॥ संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणा
दतिरिच्यते ॥ ३४ ॥ भयाद्रणादुपर
तं मंस्यंते त्वां महारथाः ॥ येषां च त्वं
बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवं ॥ ३५
अवाच्यवादांश्च बहून्वदिष्यंति तव

हिताः ॥ निंदंतस्तवसामर्थ्यंततोदुः
खतरंनुकिं ॥ ३६ ॥ हतोवाप्राप्स्यसि
स्वर्गंजित्वावाभोक्ष्यसेमहीं ॥ तस्मा
दुत्तिष्ठकौंतेययुद्धायकृतनिश्चयः
॥ ३७ ॥ सुखदुःखेसमेकृत्वालाभाला
भौजयाजयौ ॥ ततोयुद्धाययुज्यस्व

गी॰
२

नैवंपापमवाप्स्यसि ॥३८॥ एषाते॰
भिहितासांख्येबुद्धिर्योगेत्विमांशृणु
बुद्ध्यायुक्तोययापार्थकर्मबंधंप्रहा
स्यसि ॥३९॥ नेहाभिक्रमनाशोस्ति
प्रत्यवायोनविद्यते ॥ स्वल्पमप्यस्य
धर्मस्यत्रायतेमहतोभयात् ॥४०॥

व्यवसायात्मिकाबुद्धिरेकेहकुरुनं
दन॥बहुशाखाह्यनंताश्चबुद्धयोव्य
वसायिनां॥४१॥यामिमांपुष्पितां
वाचंप्रवदंत्यविपश्चितः॥वेदवाद
रताःपार्थनान्यदस्तीतिवादिनः
४२॥कामात्मानःस्वर्गपराजन्मक

गी
२८

र्मफलप्रदां ॥ क्रियाविशेषबहु
लांभोगैश्वर्यगतिंप्रति ॥ ४३ ॥ भो
गैश्वर्यप्रसक्तानांतयापहृतचेतसां
व्यवसायात्मिकाबुद्धिः समाधौन
विधीयते ॥ ४४ ॥ त्रैगुण्यविषयाः
वेदाः निस्त्रैगुण्योभवार्जुन ॥ निर्द्वं

होनित्यसत्वस्थोनिर्योगक्षेमआ
त्मवान् ॥ ४५ ॥ यावानर्थउदपा
नेसर्वतःसंप्लुतोदके ॥ तावान्स
र्वेषुवेदेषुब्राह्मणस्यविजानतः
४६ ॥ कर्मण्येवाधिकारस्तेमाफ
लेषुकदाचन ॥ माकर्मफलहेतु

गी.
२६

र्म्मा ते संगोस्त्वकर्म्मणि ॥ ४७ ॥ यो
गस्थः कुरु कर्म्माणि संगं त्यक्त्वा ध
नंजय ॥ सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा स
मत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥ दूरेण ह्यवरं
कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ॥ बुद्धौ श
रणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः

बुद्धियुक्तोजहातीहउभेसुकृतदुष्कृ
ते॥तस्माद्योगाययुज्यस्वयोगःक
र्मसुकौशलं॥५०॥कर्मजंबुद्धियु
क्ताहिफलंत्यक्त्वामनीषिणः॥ज
न्मबंधविनिर्मुक्ताःपदंगछंत्यनाम
यं॥५१॥यदातेमोहकलिलंबुद्धि

र्व्यतितरिष्यति ॥ तदा गंतासि निर्वेदं
श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥ श्रुतिवि
प्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवा
प्स्यसि ॥ ५३ ॥ अर्जुन उवाच ॥ स्थित
प्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केश

व ॥ स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासी
त व्रजेत किं ॥ ५४ ॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पा
र्थ मनोगतान् ॥ आत्मन्येवात्मना
तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ५५ ॥ दुः
खेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृ

हः॥ वीतरागभयक्रोधः स्थितधी
र्मुनिरुच्यते॥५६॥ यः सर्वत्रानभि
स्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभं॥ नाभि
नंदति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता
॥५७॥ यदा संहरते चायं कूर्मोंगानी
व सर्वशः॥ इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्य

स्तस्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता॥५८॥विष
याविनिवर्तंतेनिराहारस्यदेहिनः
रसवर्ज्जंरसोप्यस्यपरंदृष्ट्वानिवर्त
ते॥५९॥यततोह्यपिकौंतेयपुरुषस्य
विपश्चितः॥इंद्रियाणिप्रमाथीनिह
रंतिप्रसभंमनः॥६०॥तानिसर्वाणि

गी·
३२

हेयम्ययुक्तआसीतमत्परः॥ वशेहि
यस्येंद्रियाणितस्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता
६१॥ ध्यायतोविषयान्पुंसः संगस्ते
षूपजायते॥ संगात्संजायतेकामः
कामात्क्रोधोभिजायते॥ ६२॥ क्रो
धाद्भवतिसंमोहः संमोहात्स्मृतिवि

भ्रमः॥ स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशोबु
द्धिनाशात्प्रणश्यति॥ रागद्वेषवि
युक्तैस्तुविषयानिंद्रियैश्चरन्॥ आ
त्मवश्यैर्विधेयात्माप्रसादमधिगच्छ
ति॥ ६४॥ प्रसादेसर्वदुःखानांहा
निरस्योपजायते॥ प्रसन्नचेतसो

गी.
३३

ह्याशुबुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥ ना
स्तिबुद्धिरयुक्तस्यनचायुक्तस्यभा
वना ॥ नचाभावयतःशांतिरशां
तस्यकुतःसुखं ॥ ६६ ॥ इंद्रियाणांहि
चरतांयन्मनोनुविधीयते ॥ तदस्य
हरतिप्रज्ञांवायुर्नावमिवांभसि ॥ ६७

तस्माद्यस्यमहाबाहोनिगृहीतानिस
र्वशः ॥ इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्यस्तस्य
प्रज्ञाप्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥ यानिशास
र्वभूतानांतस्यांजागर्तिसंयमी ॥ य
स्यांजाग्रतिभूतानिसानिशापश्य
तोमुनेः ॥ ६९ ॥ आपूर्यमाणमच

लप्रतिष्ठंसमुद्रमापःप्रविशंतियद्व
त्॥तद्वत्कामायंप्रविशंतिसर्वेसशां
तिमाप्नोतिनकामकामी॥७०॥वि
हायकामान्यःसर्वान्पुमांश्चरति
निस्पृहः॥निर्ममोनिरहंकारःस
शांतिमधिगच्छति॥७१॥एषाब्रा

ह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्य
ति॥ स्थित्वास्यामंतकालेपि ब्रह्म
निर्वाणमृछति॥७२॥ इति श्री भग
वद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
सांख्ययोगो नाम द्वितीयोध्यायः

२॥ अर्जुन उवाच॥ ज्यायसी चेत्कर्म
णस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन॥ तत्किं क
र्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव॥१
व्यामिश्रेणैव वाक्येन बुद्धिं मोहयसी
व मे॥ तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयो
हमाप्नुयां॥२॥ श्री भगवानुवाच॥

लोकेस्मिन्द्विविधानिष्ठापुराप्रो-
क्तामयानघ॥ज्ञानयोगेनसांख्या
नांकर्मयोगेनयोगिनां॥३॥नकर्म
णामनारंभान्नैष्कर्म्यंपुरुषोश्नुते॥
नचसंन्यसनादेवसिद्धिंसमधिग
च्छति॥४॥नहिकश्चित्क्षणमपि

जातुतिष्ठत्यकर्मकृत् ॥ कार्यतेह्यव
शः कर्मसर्वैः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥ ५ ॥
कर्मेंद्रियाणिसंयम्ययआस्तेमन
सास्मरन् ॥ इंद्रियार्थान्विमूढात्मामि
थ्याचारःसउच्यते ॥ ६ ॥ यस्त्विंद्रिया
णिमनसानियम्यारभतेर्जुन ॥ क

मेंद्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशि
ष्यते ॥ ७ ॥ नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म
ज्यायो ह्यकर्मणः ॥ शरीरयात्रापि
च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः ॥ ८ ॥ य
ज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्म
बंधनः ॥ तदर्थं कर्म कौंतेय मुक्तसं

संगः समाचर ॥ सहयज्ञाः प्रजाः सृ
ष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः ॥ अनेन प्र
सविष्यध्वमेष वोस्त्विष्टकामधुक्
१० ॥ देवान्भावयतानेन ते देवा भा
वयंतु वः ॥ परस्परं भावयंतः श्रेयः
परमवाप्स्यथ ॥ ११ ॥ इष्टान्भोगान्हि

वो देवाः दास्यंते यज्ञभाविताः ॥ तैर्द
त्तानप्रदायैभ्यो यो भुंक्ते स्तेन एव सः ॥
१२ ॥ यज्ञशिष्टाशिनः संतो मुच्यंते
सर्वे किल्बिषैः ॥ भुंजंते ते त्वघं पापाः
ये पचंत्यात्मकारणात् ॥ १३ ॥ अन्ना
द्भवंति भूतानि पर्जन्यादन्नसंभवः

गी॰
३२

यज्ञाद्भवतिपर्ज्जन्योयज्ञःकर्मसमुद्भ
वः॥१४॥कर्म्मब्रह्मोद्भवंविद्धिब्रह्मा
क्षरसमुद्भवं॥तस्मात्सर्वगतंब्रह्मनि
त्यंयज्ञेप्रतिष्ठितं॥१५॥एवंप्रवर्तितं
चक्रंनानुवर्त्तयतीहयः॥अघायुरिं
द्रियारामोमोघंपार्थसजीवति॥१६

यस्त्वात्मरतिरेवस्यादात्मतृप्तश्चमा
नवः॥ आत्मन्येवचसंतुष्टस्तस्यका
र्यंनविद्यते॥१७॥ नैवतस्यकृतेना
र्थोनाकृतेनेहकश्चन॥ नचास्यस
र्वभूतेषुकश्चिदर्थव्यपाश्रयः॥१८॥
तस्मादसक्तःसततंकार्यंकर्मसमा

चर॥ असक्तोह्याचरन्कर्मपरमाप्नो
तिपूरुषः॥१९॥ कर्मणैवहिसंसिद्धि
मास्थिताजनकादयः॥ लोकसंग्रह
मेवापिसंपश्यन्कर्तुमर्हसि॥२०॥ य
द्यदाचरतिश्रेष्ठस्तत्तदेवेतरोजनाः॥
सयत्प्रमाणंकुरुतेलोकस्तदनुवर्ते

ते ॥२१॥ नमेपार्थास्तिकर्तव्यंत्रिषु
लोकेषुकिंचन ॥ नानवाप्तमवाप्त
व्यंवर्तएवचकर्मणि ॥२२॥ यदिह्य
हंनवर्तेयंजातुकर्मण्यतंद्रितः ॥
ममवर्त्मानुवर्तंतेमनुष्याःपार्थस
र्वशः ॥२३॥ उत्सीदेयुरिमेलोकाः

गी. ३

नकुर्यांकर्मचेदहं ॥ संकरस्यचक
र्तास्यामुपहन्यामिमाःप्रजाः ॥ २४ ॥
सक्ताःकर्मण्यविद्वांसोयथाकुर्वंति
भारत ॥ कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चि
कीर्षुर्लोकसंग्रहं ॥ २५ ॥ नबुद्धिभे
दंजनयेदज्ञानांकर्मसंगिनां ॥ जो

षयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समा
चरन् ॥ २६ ॥ प्रकृते क्रियमाणानि गु
णैः कर्माणि सर्वशः ॥ अहंकारविमू
ढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ २७ ॥ त
त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभाग
योः ॥ गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा

गी॰
४९

नसज्जते ॥२८॥ प्रकृतेर्गुणसंमूढा
सज्जंतेगुणकर्मसु ॥ तानकृत्स्नवि
दोमंदानकृत्स्नविन्नविचालयेत ॥
२९ ॥ मयिसर्वाणिकर्माणिसंन्यस्या
ध्यात्मचेतसा ॥ निराशीर्निर्ममोभू
त्वायुध्यस्वविगतज्वरः ॥ ३० ॥ येमेमत

मिदं नित्यमनुतिष्ठंति मानवाः ॥ श्र
द्धावंतोनसूयंतो मुच्यंते तेपि कर्मभिः
३१ ॥ ये त्वेतदभ्यसूयंतो नानुतिष्ठंति मे
मतं ॥ सर्वज्ञानविमूढांस्तान्विद्धि
नष्टानचेतसः ॥ ३२ ॥ सदृशं चेष्टते स्व
स्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ॥ प्रकृतिं या

गी. ४२

तिभूतानिनिग्रहः किंकरिष्यति
॥३३॥ इंद्रियस्येंद्रियस्यार्थेरागद्वेषौव्य
वस्थितौ॥ तयोर्नवशमागछेत्तौ
ह्यस्यपरिपंथिनौ॥ ३४॥ श्रेयान्स्व
धर्मोविगुणःपरधर्मात्स्वनुष्ठिता
त्॥ स्वधर्मेनिधनंश्रेयःपरधर्मो

भयावहः ॥ ३५ ॥ अर्जुन उवाच ॥ अ
थकेनप्रयुक्तोयंपापंचरतिपूरुषः
अनिच्छन्नपिवार्ष्णेयबलादिवनि
योजितः ॥ ३६ ॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ कामएषक्रोधएषरजोगुण
समुद्भवः ॥ महाशनोमहापाप्मा

विद्ध्येनमिह वैरिणं ॥३७॥ धूमेना
व्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ॥ य
थोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृ
तं ॥३८॥ आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानि
नो नित्यवैरिणा ॥ कामरूपेण कौं
तेय दुःप्रेणानलेन च ॥३९॥ इंद्रि

याणिमनोबुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्य
ते॥ एतैर्विमोहत्येषज्ञानमावृत्यदे
हिनं॥४०॥ तस्मात्त्वमिंद्रियाण्यादौ
नियम्यभरतर्षभ॥ पाप्मानंप्रजहि
ह्येनंज्ञानविज्ञाननाशनं॥४१॥ इं
द्रियाणिपराण्याहुरिंद्रियेभ्यःपरं

गी॰ ४४

मनः ॥ मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः ॥ ४२ ॥ एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ॥ जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदं ॥ ४३ ॥

इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णा

र्जुनसंवादे कर्मयोगो नाम तृती
योध्यायः ॥ ३ ॥ श्रीभगवानुवाच
इमंविवस्वतेयोगंप्रोक्तवानहमव्य
यं । विवस्वान्मनवेप्राहमनुरिक्ष्वा
कवेब्रवीत् ॥ १ ॥ एवंपरंपराप्राप्तं
मिमंराजर्षयोविदुः । सकालेनेह

गी. ४५

महतायोगोनष्टःपरंतप ॥२॥ सए
वायंमयातेद्ययोगःप्रोक्तःपुरातनः
भक्तोसिमेसखाचेतिरहस्यंह्येतदुत्त
मं॥३॥अर्जुनउवाच॥अपरंभवतो
जन्मपरंजन्मविवस्वतः॥कथमेत
द्विजानीयांत्वमादौप्रोक्तवानिति॥४

श्रीभगवानुवाच ॥ बहूनि मे व्य
तीतानि जन्मानि तव चार्जुन ॥ तान्य
हं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥ ५
अजोपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्व
रोपि सन् ॥ प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय सं
भवाम्यात्ममायया ॥ ६ ॥ यदा यदा

गी॰
४

हिर्धर्मस्यग्लानिर्भवतिभारत॥अभ्यु
त्थानमधर्मस्यतदात्मानंसृजाम्यहं॥
७॥परित्राणायसाधूनांविनाशायच
दुष्कृतां॥धर्मसंस्थापनार्थायसंभव
मियुगेयुगे॥८॥जन्मकर्मचमेदि
व्यमेवंयोवेत्तितत्वतः॥त्यक्त्वादेहंपु

नजन्मनैतिमामेतिसोर्जुन ॥ ९ ॥
वीतरागभयक्रोधामन्मयामामुप
श्रितः ॥ बहवोज्ञानतपसापूताम
द्भावमागताः ॥ १० ॥ येयथामांप्रप
द्यंतेतांस्तथैवभजाम्यहं ॥ ममव
र्त्मानुवर्तंतेमनुष्याःपार्थसर्वशः

कांक्षंतः कर्मणां सिद्धिं यजंत इह देव
ताः ॥ क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भ
वति कर्मजा ॥ १२ ॥ चातुर्वर्ण्यं मया
सृष्टं गुणकर्मविभागशः ॥ तस्य क
र्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययं ॥ १३
न मां कर्माणि लिंपंति न मे कर्मफले

स्पृहा ॥ इति मां योभिजानाति कर्म
भिर्न सबध्यते ॥ १४ ॥ एवं ज्ञात्वा कृतं
कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ॥ कुरु कर्मैव
तस्मात्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतं ॥ १५ ॥ किं
कर्म किमकर्मेति कवयोप्यत्र मोहि
ताः ॥ तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मो

गी.
४८

त्स्यसेऽशुभात् ॥१६॥ कर्मणो ह्यपि बो
द्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ॥ अकर्म
णश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥
१७॥ कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि
च कर्म यः ॥ स बुद्धिमान्मनुष्येषु स
युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥१८॥ यस्य

सर्वेसमारंभाः कामसंकल्पवर्जि
ताः ॥ ज्ञानाग्निदग्धकर्माणंतमा
हुःपंडितंबुधाः ॥ १९ ॥ त्यक्त्वाकर्मफ
लासंगंनित्यतृप्तोनिराश्रयः ॥ कर्म
ण्यभिप्रवृत्तोपिनैवकिंचित्करोति
सः ॥ २० ॥ निराशीर्यतचित्तात्मा

गी.
५९

क्तसर्वपरिग्रहः॥ शारीरंकेवलं
कर्मकुर्वन्नाप्नोतिकिल्बिषं॥२१॥
यदृच्छालाभसंतुष्टोद्वंद्वातीतोविम
त्सरः॥ समःसिद्धावसिद्धौचकृत्वापि
ननिबध्यते॥२२॥ गतसंगस्यमुक्त
स्यज्ञानावस्थितचेतसः॥ यज्ञाया

चरतः कर्मसमग्रंप्रविलीयते ॥ २३

ब्रह्मार्पणंब्रह्महविर्ब्रह्माग्नौब्रह्म

णाहुतं ॥ ब्रह्मैवतेनगंतव्यंब्रह्मक

र्मसमाधिना ॥ २४ ॥ दैवमेवापरेयज्ञं

योगिनःपर्युपासते ॥ ब्रह्माग्नावप

रेयज्ञंयज्ञेनैवोपजुह्वति ॥ २५ ॥ श्रो

गी॰
४॰

त्रादीनींद्रियाण्यन्ये संयमाग्निषुजु
ह्वति॥ शब्दादीन्विषयानन्यइंद्रिया
ग्निषुजुह्वति॥ २६॥ सर्वाणींद्रियक
र्माणिप्राणकर्माणिचापरे॥ आत्म
संयमयोगाग्नौजुह्वतिज्ञानदीपिते
॥ २७॥ द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञाः योगयज्ञा

स्तथापरे ॥ स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्चय
तयः संशितव्रताः ॥ २८ ॥ अपानेजु
ह्वतिप्राणंप्राणेपानंतथापरे ॥ प्रा-
णापानगतीरुद्ध्वाप्राणायामपरा
यणाः ॥ २९ ॥ अपरेनियताहाराः
प्राणान्प्राणेषुजुह्वति ॥ सर्वेप्येते

गी॰ ५१

यज्ञविदोयज्ञक्षपितकिल्विषाः॥
३०॥ यज्ञशिष्टामृतभुजोयांतिब्रह्म
सनातनं॥ नायंलोकोस्त्ययज्ञस्य
कुतोन्यःकुरुसत्तम॥ ३१॥ एवंबहु
विधायज्ञाविततात्रह्मणोमुखे
कर्मजान्विद्धितान्सर्वानेवंज्ञात्वा

विमोक्ष्यसे ॥ ३२ ॥ श्रेयान्द्रव्यमयाद्य
ज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप । सर्वं कर्मा
खिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ ३३
तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेव
या ॥ उपदेक्ष्यंति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्त
त्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥ यज्ज्ञात्वा न पुनर्मो

गी.
५२

ह्मेवंयास्यसिपांडव ॥ येनभूतान्य
शेषेणद्रक्ष्यस्यात्मन्यथोमयि ॥ ३५
अपिचेदसिपापेभ्यःसर्वेभ्यःपापकृ
त्तमः ॥ सर्वंज्ञानप्लवेनैववृजिनंसं
तरिष्यसि ॥ ३६ ॥ यथैधांसिसमिद्धो
ग्निर्भस्मसात्कुरुतेर्जुन ॥ ज्ञानाग्निः

र्वकर्माणिभस्मसात्कुरुतेतथा
॥३७॥ नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमि
हविद्यते॥ तत्स्वयंयोगसंसिद्धःका
लेनात्मनिविंदति ॥३८॥ श्रद्धावां
ल्लभतेज्ञानंतत्परःसंयतेंद्रियः॥
ज्ञानंलब्ध्वापरांशांतिमचिरेणा॰

गी.
५३

यिगछति॥ ३९ ॥ अज्ञश्चाश्रद्दधा
नश्चसंशयात्माविनश्यति॥ नायं
लोकोस्तिनपरोनसुखंसंशया
त्मनः॥ ४० ॥ योगसंन्यस्तकर्माणं
ज्ञानसंछिन्नसंशयं॥ आत्मवंतं
नकर्माणिनिबध्नंतिधनंजय॥ ४१

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासि
नात्मनः ॥ छित्वैनं संशयं योगमा
तिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२ ॥ इति श्रीभग
वद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां यो
गशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे कर्म
संन्यासयोगो नाम चतुर्थोऽध्यायः

गी.
५४

४ ॥ अर्जुनउवाच ॥ संन्यासंकर्म
णांकृष्णपुनर्योगंचशंससि ॥ य
च्छ्रेयएतयोरेकंतन्मेब्रूहिसुनि
श्चितं ॥१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सं
न्यासःकर्मयोगश्चनिःश्रेयसक
रावुभौ ॥ तयोस्तुकर्मसंन्यासात्

कर्मयोगोविशिष्यते ॥२॥ ज्ञेयःस
नित्यसंन्यासीयोनद्वेष्टिनकांक्षति
निर्द्वंद्वोहिमहाबाहोसुखंबंधात्प्र
मुच्यते ॥३॥ सांख्ययोगौपृथग्बा
लाःप्रवदंतिनपंडिताः ॥ एकमप्या
स्थितःसम्यगुभयोर्विंदतेफलं ॥४॥

यत्सांख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि
गम्यते ॥ एकं सांख्यं च योगं च यः प
श्यति स पश्यति ॥ ५ ॥ संन्यासस्तु
महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ॥
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म नचिरेणाधि
गच्छति ॥ ६ ॥ योगयुक्तो विशुद्धा

त्मा विजितात्मा जितेंद्रियः ॥ सर्वभू
तात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्य
ते ॥ ७ ॥ नैव किंचित्करोमीति यु-
क्तो मन्येत तत्ववित् ॥ पश्यन्शृण्व
न्स्पृशन्जिघ्रन्नश्नन्गच्छन्स्वपन्
श्वसन् ॥ ८ ॥ प्रलपन्विसृजन्गृह्ण

गी॰
५८

न्नुन्मिषन्निमिषन्नपि ॥ इंद्रियाणीं
द्रियार्थेषुवर्तंतइतिधारयन् ॥ ९ ॥
ब्रह्मण्याधायकर्माणिसंगंत्यक्त्वा
करोतियः ॥ लिप्यतेनसपापेनप
द्मपत्रमिवांभसा ॥ १० ॥ कायेनमन
साबुध्याकेवलैरिंद्रियैरपि ॥ योगि

नः कर्म कुर्वंति संगं त्यक्त्वात्मशुद्ध
ये ॥ ११ ॥ युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा शां
तिमाप्नोति नैष्ठिकीं ॥ अयुक्तः का
मकारेण फले सक्तो निबध्यते ॥ १२
सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सु
खं वशी ॥ नवद्वारे पुरे देही नैव कु

गी॰ ५

र्वन्नकारयन् ॥१३॥ नकर्तृत्वंनक
र्माणिलोकस्यसृजतिप्रभुः ॥ न
कर्मफलसंयोगंस्वभावस्तुप्रवर्त
ते ॥१४॥ नादत्तेकस्यचित्पापंनचैव
सुकृतंविभुः ॥ अज्ञानेनावृतंज्ञा
नंतेनमुह्यंतिजंतवः ॥१५॥ ज्ञाने

न तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्म
नः ॥ तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाश
यति तत्परं ॥ १६ ॥ तद्बुद्धयस्तदात्मा
नस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः ॥ गच्छं
त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्म
षाः ॥ १७ ॥ विद्याविनयसंपन्ने

ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ॥ शुनि चैव
श्वपाके च पंडिताः समदर्शिनः ॥ १८
इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं
मनः ॥ निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद्ब्र
ह्मणि ते स्थिताः ॥ १९ ॥ न प्रहृष्येत्प्रि
यं प्राप्य नोद्विजेत्प्राप्य चाप्रियं ॥ स्थि

रबुद्धिरसंमूढोब्रह्मविद्ब्रह्मणिस्थि
तः ॥ २० ॥ बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्माविंद
त्यात्मनियत्सुखं ॥ सब्रह्मयोगयु
क्तात्मासुखमक्षयमश्नुते ॥ २१ ॥ ये
हिसंस्पर्शजाभोगादुःखयोनयए
वते ॥ आद्यंतवंतःकौंतेयनतेषुर

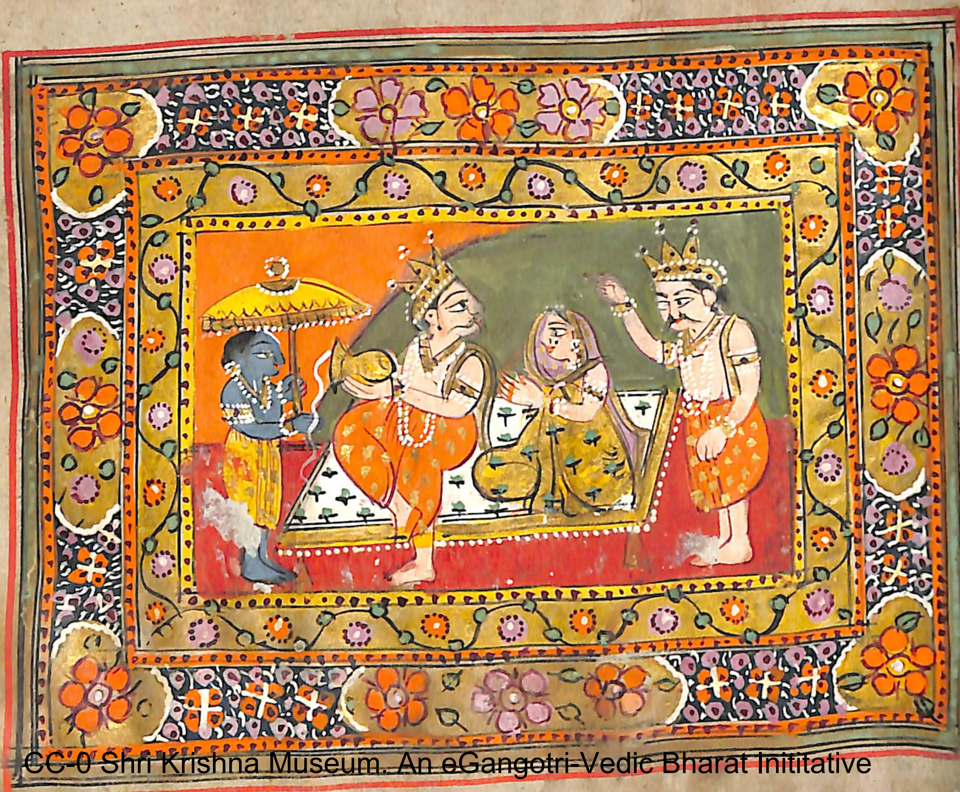
मते बुधः ॥ २२ ॥ शक्नोतीहैव यः सो
ढुं प्राक्शरीरविमोक्षणात् ॥ काम
क्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥
२३ ॥ योंतःसुखोंतरारामस्तथांतर्ज्यो
तिरेव यः ॥ स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्म
भूतोधिगच्छति ॥ २४ ॥ लभंते ब्रह्मनि

र्वाणमृषयः क्षीणकल्मषाः॥ छि
न्नद्वैधायतात्मानः सर्वभूतहितेरताः
२५॥ कामक्रोधवियुक्तानांयतीनां
यतचेतसां॥ अभितोब्रह्मनिर्वाणं
वर्त्ततेविदितात्मनां॥२६॥ स्पर्शान्कृ
त्वाबहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवांतरेभ्रुवोः॥

गी
८:

प्राणापानौसमौकृत्वानासाभ्यंतर
चारिणौ ॥ २७ ॥ यतेंद्रियमनोबुद्धि
र्मुनिर्मोक्षपरायणः ॥ विगतेच्छाभ
यक्रोधोयःसदामुक्तएवसः ॥ २८ ॥
भोक्तारंयज्ञतपसांसर्वलोकमहेश्व
रं ॥ सुहृदंसर्वभूतानांज्ञात्वामांशां

तिमृच्छति ॥२९॥ इतिश्रीभगवद्गी
तासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोग
शास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादेसं
न्यासयोगोनामपंचमोध्यायः
५॥श्रीभगवानुवाच॥अनाश्रि
तः कर्मफलंकार्य्यंकर्मकरोतियः

गी॰ ८१

सस्न्यासीचयोगीचननिरग्निर्नचा
क्रियः॥ १॥ यंसंन्यासमितिप्राहु
र्योगंतंविद्धिपांडव॥ नह्यसंन्यस्त
संकल्पोयोगीभवतिकश्चन॥ २॥
आरुरुक्षोर्मुनेर्योगंकर्मकारणमु
च्यते॥ योगारूढस्यतस्यैवशमःका

रणमुच्यते ॥ ३ ॥ यदाहिनेंद्रियार्थेषु
नकर्मस्वनुषज्जते ॥ सर्वसंकल्पसं
न्यासीयोगारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥ उ
द्धरेदात्मनात्मानंनात्मानमवसाद
येत् ॥ आत्मैवह्यात्मनोबंधुरात्मैवरि
पुरात्मनः ॥ ५ ॥ बंधुरात्मात्मनस्त

स्य येनात्मैवात्मना जितः॥ अनात्म
नस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत्॥६
जितात्मनः प्रशांतस्य परमात्मा स
माहितः॥ शीतोष्णसुखदुःखेषु त
था मानापमानयोः॥७॥ ज्ञानवि
ज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेंद्रियः

युक्तइत्युच्यतेयोगीसमलोष्टाश्म
कांचनः॥८॥सुहृन्मित्रार्युदासीन
मध्यस्थद्वेष्यबंधुषु॥साधुष्वपिचपा
पेषुसमबुद्धिर्विशिष्यते॥९॥योगी
युंजीतसततमात्मानंरहसिस्थितः
एकाकीयतचित्तात्मानिराशीरप

गी.
६२

रिग्रहः ॥ १० ॥ शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थि
रमासनमात्मनः ॥ नात्युछ्रितं ना
तिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरं ॥ ११ ॥
तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेंद्रिय
क्रियः ॥ उपविश्यासने युंज्याद्योग
मात्मविशुद्धये ॥ १२ ॥ समं कायशि

रोग्रीवंधारयन्नचलंस्थिरः॥ संप्रेक्ष्य
नासिकाग्रंस्वंदिशश्चानवलोकयन्
१३॥ प्रशांतात्माविगतभीर्ब्रह्मचारि
व्रतेस्थितः॥ मनःसंयम्यमच्चित्तोयु
क्तआसीतमत्परः॥ १४॥ युंजन्नेवं
सदात्मानंयोगीनियतमानसः॥ शां

ति निर्वाणपरमां मत्संस्थामधिगछ
ति ॥१५॥ नात्यश्नतस्तु योगोस्ति नचै
कांतमनश्नतः ॥ न चातिस्वप्नशील
स्य जाग्रतो नैव चार्जुन ॥१६॥ युक्ता
हारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥ यु
क्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःख

हा ॥१७॥ यदाविनियतंचित्तमात्मन्ये
वावतिष्ठति ॥ निस्पृहः सर्वकामेभ्यो
युक्तइत्युच्यतेतदा ॥१८॥ यथादीपो
निवातस्थोनैंगतेसोपमास्मृता ॥ यो
गिनोयतचित्तस्ययुंजतोयोगमात्म
नः ॥१९॥ यत्रोपरमतेचित्तंनिरुद्धंयो

गी·
६५

गमेवया॥ यत्रचैवात्मनात्मानं पश्य
न्नात्मनि तुष्यति॥२०॥ सुखमात्यंति
कं यत्तद्बुद्धिग्राह्यमतींद्रियं॥ वेत्ति यत्र
नचैवायं स्थितश्चलति तत्वतः॥२१॥
यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं
ततः॥ यस्मिंस्थितो न दुःखेन गुरुणा

पि विचाल्यते ॥ २२ ॥ तं विद्याद्दुःखसं
योगं वियोगं योगसंहितं ॥ स निश्चये
न योक्तव्यो योगो निर्विण्णचेतसा ॥ २३
संकल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वा सर्वान
शेषतः ॥ मनसैवेंद्रियग्रामं विनियम्य
समंततः ॥ २४ ॥ शनैः शनैरुपरमेद्बु

द्ध्या धृतिगृहीतया ॥ आत्मसंस्थं मनः
कृत्वा न किंचिदपि चिंतयेत् ॥२५॥ य
तो यतो निश्चरति मनश्चंचलमस्थिरं
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नये
त् ॥२६॥ प्रशांतमनसं ह्येनं योगिनं सु
खमुत्तमं ॥ उपैति शांतरजसं ब्रह्मभ

तमकल्मषं ॥ २७ ॥ युंजन्नेवंसदात्मा
नंयोगीविगतकल्मषः ॥ सुखेनब्रह्म
संस्पर्शमत्यंतंसुखमश्नुते ॥ २८ ॥ सर्व
भूतस्थमात्मानंसर्वभूतानिचात्मनि
ईक्षतेयोगयुक्तात्मासर्वत्रसमदर्शनः
॥ २९ ॥ योमांपश्यतिसर्वत्रसर्वंचमयि

गी॰
८०

पश्यति ॥ तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे
न प्रणश्यति ॥ ३० ॥ सर्वभूतस्थितं यो
मां भजत्येकत्वमास्थितः ॥ सर्वथा व
र्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥ ३१ ॥ आ
त्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन
सुखं वा यदि वा दुःखं स योगी परमो ।

मतः ॥ ३२ ॥ अर्जुन उवाच ॥ योयं
योगस्त्वया प्रोक्तः साम्येन मधुसूद
न ॥ एतस्याहं न पश्यामि चंचलत्वा
त्स्थितिं स्थिरां ॥ ३३ ॥ चंचलं हि मनः
कृष्ण प्रमाथि बलवद्दृढं ॥ तस्याहं नि
ग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करं ॥ ३४ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ असंशयंमहा
बाहोमनोदुर्निग्रहंचलं ॥ अभ्यासे
नतुकौंतेयवैराग्येणचगृह्यते ॥ ३५
असंयतात्मनायोगोदुःप्रापइतिमे
मतिः ॥ वश्यात्मनातुयततासक्यो
वाप्तुमुपायतः ॥ ३६ ॥ अर्जुनउवाच

अयतिः श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमा
नसः ॥ अप्राप्य योगसंसिद्धिं कां गतिं
कृष्ण गच्छति ॥ ३७ ॥ कच्चिन्नोभयवि
भ्रष्टः छिन्नाभ्रमिव नश्यति ॥ अप्र
तिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः प
थि ॥ ३८ ॥ एतन्मे संशयं कृष्ण छेत्तु

मर्हस्यशेषतः ॥ त्वदन्यः संशयस्यास्य
छेत्ता न ह्युपपद्यते ॥ ३९ ॥ श्रीभगवानु
वाच ॥ पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्त
स्य विद्यते ॥ नहि कल्याणकृत्कश्चि
द्दुर्गतिं तात गच्छति ॥ ४० ॥ प्राप्य पुण्य
कृतां लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः

शुचीनांश्रीमतांगेहेयोगभ्रष्टोभि
जायते॥४१॥अथवायोगिनामेव
कुलेभवतिधीमतां॥एतद्धिदुर्ल
भतरंलोकेजन्मयदीदृशं॥४२॥त
त्रतंबुद्धिसंयोगंलभतेपौर्वदेहिकं॥
यततेचततोभूयःसंसिद्धौकुरुनंद

न ॥ ४३ ॥ पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते
ह्यवशोपि सः ॥ जिज्ञासुरपि योग
स्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ ४४ ॥ प्रय
त्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकिल्बि
षः ॥ अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति
परां गतिं ॥ ४५ ॥ तपस्विभ्योधिको

योगीज्ञानिभ्योपिमतोधिकः ॥ क
र्मिभ्यश्चाधिकोयोगीज्ञानिभ्योपि
मतोधिकः तस्माद्योगीभवार्जुन
४६ ॥ योगिनामपिसर्वेषांमद्गतेनां
तरात्मना ॥ श्रद्धावान्भजतेयोमां
समेयुक्ततमोमतः ॥ ४७ ॥ इतिश्री

गी॰
७१

भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्या
यांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे
आत्मसंयमयोगोनामषष्ठोध्यायः
६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मय्यासक्त
मनाःपार्थयोगंयुंजन्मदाश्रयः ॥ अ
संशयंसमग्रंमांयथाज्ञास्यसितच्छृ

ए३ ॥ १ ॥ ज्ञानंतेहंसविज्ञानमिदंवक्ष्या
म्यशेषतः ॥ यज्ज्ञात्वानेहभूयोन्यज्ज्ञात
व्यमवशिष्यते ॥ २ ॥ मनुष्याणांसह
स्रेषुकश्चिद्यततिसिद्धये ॥ यततामं
पिसिद्धानांकश्चिन्मांवेत्तितत्वतः ॥ ३
भूमिरापोनलोवायुःखंमनोबुद्धिरे

गी॰
७२

वच ॥ अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृति
रष्टधा ॥ ४ ॥ अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृ
तिं विद्धि मे परं ॥ जीवभूतां महाबाहो
ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥ एतद्योनी
नि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ॥ अहं
कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा

६ ॥ मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति
धनंजय ॥ मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे
मणिगणा इव ॥ ७ ॥ रसोऽहमप्सु कौं
तेय प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ॥ प्रण
वः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥
८ ॥ पुण्यो गंधः पृथिव्यां च तेजश्चा

गी॰ ७३

स्मिविभावसौ ॥ जीवनंसर्वभूतेषुतप
श्चास्मितपस्विषु ॥ ९ ॥ बीजंमांसर्वभू
तानांविद्धिपार्थसनातनं ॥ बुद्धिर्बु
द्धिमतामस्मितेजस्तेजस्विनामहं ॥ १० ॥
बलंबलवतांचाहंकामरागविवर्जि
तं ॥ धर्माविरुद्धोभूतेषुकामोस्मिभर

नर्षभ ॥ ११ ॥ ये चैव सात्त्विका भावा राज
सास्तामसाश्च ये ॥ मत्त एवेति तान्वि
द्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥ १२ ॥ त्रिभिर्गुणम
यैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ॥ मोहितं ना
भिजानाति मामेभ्यः परमव्ययं ॥ १३ ॥
दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्य

या ॥ मामेवयेप्रपद्यंतेमायामेतांतरं
तिते ॥१४॥ नमांदुष्कृतिनोमूढाःप्रप
द्यंतेनराधमाः ॥ माययापहृतज्ञाना
आसुरंभावमाश्रिताः ॥१५॥ चतुर्वि
धाभजंतेमांजनाःसुकृतिनोर्जुन ॥ आ
र्तोजिज्ञासुरर्थार्थीज्ञानीचभरतर्षभ

१६ ॥ तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्ति
र्विशिष्यते ॥ प्रियो हि ज्ञानिनोत्यर्थम
हं स च मम प्रियः ॥ उदाराः सर्व एवैते
ज्ञानी त्वात्मैव मे मतं ॥ आस्थितः स
हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिं ॥ १८
बहूनां जन्मनामंते ज्ञानवान्मां प्रप

गी॰
७५

द्यते॥ वासुदेवःसर्वमितिसमहात्मा
सुदुर्लभः॥ १९॥ कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञा
नाःप्रपद्यंतेन्यदेवताः॥ तंतंनियम
मास्थायप्रकृत्यानियताःस्वया॥ २०॥
योयोयांयांतनुंभक्तःश्रद्धयार्चित
मिच्छति॥ तस्यतस्याचलांश्रद्धांता

मेवविदधाम्यहं ॥२१॥ सतयाश्रद्ध
यायुक्तस्तस्याराधनमीहते ॥ लभ
तेचततःकामान्मयैवविहितान्हि
तान् ॥२२॥ अंतवत्तुफलंतेषांतद्भव
त्यल्पमेधसां ॥ देवान्देवयजोयांतिम
द्भक्तायांतिमामपि ॥ अव्यक्तंव्यक्तिमा

गी॰
८६

पन्नंमन्यंतेमामबुद्धयः॥ परंभावम
जानंतोममाव्ययमनुत्तमं॥२४॥
नाहंप्रकाशःसर्वस्ययोगमायास
मावृतः॥ मूढोयंनाभिजानातिलो
कोमामजमव्ययं॥२५॥ वेदाहंसम
तीतानिवर्तमानानिचार्जुन॥ भवि

ष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन
२६ ॥ इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वंद्वमोहेन भा
रत ॥ सर्वभूतानि संमोहं सर्गे यांति
परंतप ॥ २७ ॥ येषां त्वंतगतं पापं जना
नां पुण्यकर्मणां ॥ ते द्वंद्वमोहनिर्मुक्ताः
भजंते मां दृढव्रताः ॥ २८ ॥ जरामरण

गी॰
७७

मोक्षाय मामाश्रित्य यतंति ये । ते ब्र
ह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखि
लं ॥२९॥ साधिभूताधिदैवं मां साधि
यज्ञं च ये विदुः ॥ प्रयाणकालेपि च
मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥३०॥ इति श्री
भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या

यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवा
दे ज्ञानविज्ञानयोगो नाम सप्तमो
ध्यायः ॥ ७ ॥ अर्जुन उवाच ॥ किं
तद्ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषो
त्तम ॥ अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं
किमुच्यते ॥ १ ॥ अधियज्ञः कथं को

गी.
७८

त्रदेहेस्मिन्मधुसूदन ॥ प्रयाणका
लेचकथंज्ञेयोसिनियतात्मभिः ॥ २
श्रीभगवानुवाच ॥ अक्षरंब्रह्मप
रमंस्वभावोध्यात्ममुच्यते ॥ भूतभा
वोद्भवकरोविसर्गः कर्मसंज्ञितः ॥ ३
अधिभूतंक्षरोभावः पुरुषश्चाधिदै

वतं ॥ अधियज्ञोहमेवात्रदेहेदेहभृ
तांवर ॥ ४ ॥ अंतकालेचमामेवस्मर
न्मुक्त्वाकलेवरं ॥ यःप्रयातिसमद्भा
वंयातिनास्त्यत्रसंशयः ॥ ५ ॥ यंयं
वापिस्मरन्भावंत्यजत्यंतेकलेवरं ॥
तंतमेवैतिकौंतेयसदातद्भावभावि

गी.
९५

तः ॥ ६ ॥ तस्मात्सर्वेषुकालेषुमामनु
स्मरयुध्यच ॥ मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मा
मेवैष्यस्यसंशयः ॥ ७ ॥ अभ्यासयो
गयुक्तेनचेतसानान्यगामिना ॥ प
रमंपुरुषंदिव्यंयातिपार्थानुचिंतय
न् ॥ ८ ॥ कविंपुराणमनुशासितार

णोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ॥ स
र्वस्यधातारमचिंत्यरूपमादित्यव
र्णंतमसःपरस्तात् ॥ ९ ॥ प्रयाण
कालेमनसाचलेनभक्त्यायुक्तो
योगबलेनचैव ॥ भ्रुवोर्मध्येप्राण
मावेश्यसम्यक्तंपरंपुरुषमुपैति

गी॰ ८॰

दिव्यं ॥ १० ॥ यदक्षरं वेदविदो वदंति
विशंति यद्यतयो वीतरागाः ॥ य
दिच्छंतो ब्रह्मचर्यं चरंति तत्ते पदं
संग्रहेण प्रवक्ष्ये ॥ ११ ॥ सर्वद्वारा
णि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ॥
मूर्ध्न्याधायात्मनः प्राणमास्थितो

योगधारणं ॥१२॥ ओमित्येकाक्ष
रं ब्रह्मव्याहरन्मामनुस्मरन् ॥ यः
प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां ग
तिं ॥१३॥ अनन्यचेताः सततं यो
मां स्मरति नित्यशः ॥ तस्याहं सु
लभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः

गी०
५१

१४ ॥ मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखाल
यमशाश्वतं ॥ नाप्नुवंति महात्मा
नः संसिद्धिं परमां गताः ॥ १५ ॥ आ
ब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनो
र्जुन ॥ मामुपेत्य तु कौंतेय पुनर्ज
न्म न विद्यते ॥ १६ ॥ सहस्रयुगप

र्यंतमहर्यद्ब्रह्मणोविदुः ॥ रात्रिंयु
गसहस्रांतांतेहोरात्रविदोजनाः
१७ ॥ अव्यक्ताद्व्यक्तयःसर्वाःप्रभ
वंत्यहरागमे ॥ रात्र्यागमेप्रलीयं
तेतत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥ १८ ॥ भूतग्रा
मःसएवायंभूत्वाभूत्वाप्रलीयते

गी॰
९२

रात्र्यागमेवशः पार्थप्रभवंत्यहराग
मे ॥ १९ ॥ परस्तस्मात्तुभावोन्योव्य
क्तोव्यक्तात्सनातनः ॥ यःससर्वे
षुभूतेषुनश्यत्सुनविनश्यति ॥ २०
अव्यक्तोक्षरइत्युक्तस्तमाहुःपरमां
गतिं ॥ यंप्राप्यननिवर्तंतेतद्धामप

रमं मम ॥ २१ ॥ पुरुषः स परः पार्थ भ
क्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ॥ यस्यांतःस्था
नि भूतानि येन सर्वमिदं ततं ॥ २२ ॥ य
त्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगि
नः ॥ प्रयाता यांति तं कालं वक्ष्यामि
भरतर्षभ ॥ २३ ॥ अग्निर्ज्योतिरहः शु

क्लःषण्मासाउत्तरायणं॥तत्रप्रया
तागच्छंतिब्रह्मब्रह्मविदोजनाः॥
२४॥धूमोरात्रिस्तथाकृष्णःषण्मा
सादक्षिणायनं॥तत्रचांद्रमसंज्यो
तिर्योगीप्राप्यनिवर्तते॥२५॥शुक्ल
कृष्णेगतीह्येतेजगतःशाश्वतेमते

एकयायात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते
पुनः॥२६॥ नैतेसृतीपार्थजानन्
योगीमुह्यतिकश्चन॥ तस्मात्सर्वे
षुकालेषुयोगयुक्तोभवार्जुन॥२७॥
वेदेषुयज्ञेषुतपःसुचैवदानेषुयत्
पुण्यफलंप्रदिष्टं॥ अत्येतितत्सर्वं

गी॰
२४

मिदंविदित्वायोगीपरंस्थानमुपै
तिचाद्यं ॥२८॥ इतिश्रीभगवद्गीता
सूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगा
शास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेमह
प्रुहषयोगोनामाऽष्टमोध्यायः ॥८
श्रीभगवानुवाच ॥ इदंतुतेगुह्य

तमंप्रवक्ष्याम्यनसूयवे ॥ ज्ञानंवि

ज्ञानसहितंयज्ज्ञात्वामोक्ष्यसेऽशुभात्

१ ॥ राजविद्याराजगुह्यंपवित्रमिदमु

त्तमं ॥ प्रत्यक्षावगमंधर्म्यंसुसुखं

कर्तुमव्ययं ॥ २ ॥ अश्रद्दधानाःपुरु

षाःधर्मस्यास्यपरंतप ॥ अप्राप्यमां

गी॰
२५

निवर्तंते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥
मयाततमिदंसर्वंजगदव्यक्तमूर्ति
ना ॥ मत्स्थानिसर्वभूतानिनचाहंते
ष्ववस्थितः ॥ ४ ॥ नचमत्स्थानिभूता
निपश्यमेयोगमैश्वरं ॥ भूतभृन्नच
भूतस्थोममात्माभूतभावनः ॥ ५

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्व
त्रगो महान्॥ तथा सर्वाणि भूतानि
मत्स्थानीत्युपधारय॥ ६॥ सर्वभू
तानि कौंतेय प्रकृतिं यांति मामकीं
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृ
जाम्यहं॥ ७॥ प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य वि

गी॰ ९८

सृजामि पुनः पुनः ॥ भूतग्राममिमं
कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात् ॥ ८ ॥ न
च मां तानि कर्माणि निबध्नंति धनं
जय ॥ उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु
कर्मसु ॥ ९ ॥ मयाध्यक्षेण प्रकृतिः
सूयते सचराचरं ॥ हेतुनानेन कौंते

यज्जगद्विपरिवर्तते ॥ १० ॥ अवजानं
तिमांमूढाःमानुषींतनुमाश्रितं ॥ प
रंभावमजानंतोममभूतमहेश्वरं ॥
११ ॥ मोघाशामोघकर्माणोमोघज्ञा
नाविचेतसः ॥ राक्षसीमासुरींचैव
प्रकृतिंमोहिनींश्रिताः ॥ १२ ॥ महा

त्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रि
ताः॥ भजंत्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूता
दिमव्ययं॥ १३॥ सततं कीर्तयंतो मां
यतंतश्च दृढव्रताः॥ नमस्यंतश्च मां
भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते॥ १४॥ ज्ञा
नयज्ञेन चाप्यन्ये यजंतो मामुपास

ते ॥ एकत्वेनपृथक्त्वेनबहुधाविश्व
तोमुखं ॥१५॥ अहंक्रतुरहंयज्ञःस्वधा
हमहमौषधं ॥ मंत्रोहमहमेवाज्यम
हमग्निरहंहुतं ॥१६॥ पिताहमस्यजग
तोमाताधातापितामहः ॥ वेद्यंपवि
त्रमोंकारऋक्सामयजुरेवच ॥१७॥

गतिर्भर्ताप्रभुःसाक्षीनिवासःशरणं
सुहृत्॥प्रभवःप्रलयस्थानंनिधानं
बीजमव्ययं॥१८॥तपाम्यहमहंवर्षं
निगृह्णाम्युत्सृजामिच॥अमृतंचैव
मृत्युश्चसदसच्चाहमर्जुन॥१९॥त्रैवि
द्याःमांसोमपाःपूतपापाःयज्ञैरिष्ट्वा

स्वर्गतिं प्रार्थयंति ॥ तेपुण्यमासाद्य
सुरेंद्रलोकमश्नंति दिव्यान्दिवि देवभो
गान् ॥ २० ॥ ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं वि
शालं क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशंति
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना गतागतं का
मकामा लभंते ॥ २१ ॥ अनन्याश्चिंत

गी.
५.

यतात्मनः ॥ २६ ॥ यत्करोषियद
श्नासियज्जुहोषिददासियत् ॥ यत
पस्यसिकौंतेयतत्कुरुष्वमदर्पणं
२७ ॥ शुभाशुभफलैरेवंमोक्ष्यसेक
र्मबंधनैः ॥ संन्यासयोगयुक्तात्मा
विमुक्तोमामुपैष्यसि ॥ २८ ॥ समो

हंसर्वभूतेषुनमेद्वेष्योस्तिनप्रियः॥
येभजंतितुमांभक्त्यामयितेतेषुचा
प्यहं॥२९॥अपिचेत्सुदुराचारोभज
तेमामनन्यभाक्॥साधुरेवसमंत
व्यःसम्यग्व्यवसितोहिसः॥३०॥क्षि
प्रंभवतिधर्मात्माशश्वछांतिंनिग

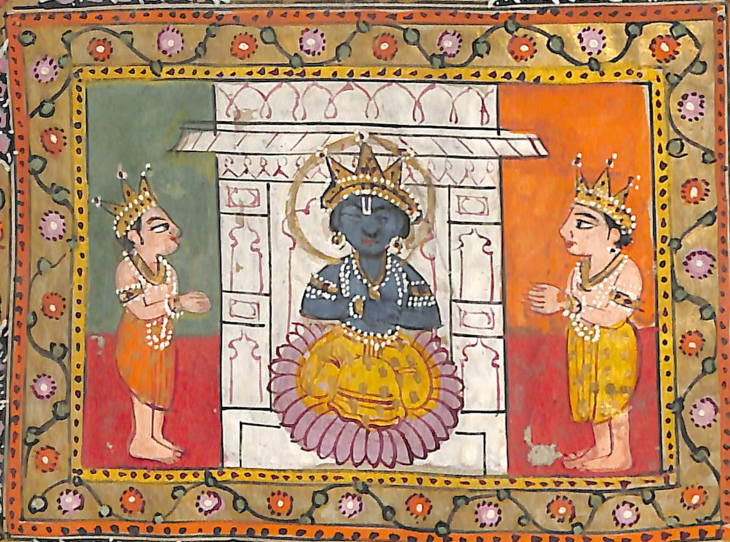
गी.
९१

क्षति ॥ कौंतेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः
प्रणश्यति ॥ ३१ ॥ मां हि पार्थ व्यपाश्रि
त्य येपि स्युः पापयोनयः ॥ स्त्रियो वै
श्यास्तथा शूद्रास्तेपि यांति परां गतिं
॥ ३२ ॥ किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्याः भक्ताः
राजर्षयस्तथा ॥ अनित्यमसुखं लो

कमिमंप्राप्यभजस्वमां ॥ ३३ ॥ मन्म
नाभवमद्भक्तोमद्याजीमांनमस्कु
रु ॥ मामेवैष्यसियुक्त्वैवमात्मानंम
त्परायणः ॥ ३४ ॥ इतिश्रीभगवद्गी
तासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयो
गशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेराज

गी॰ २२

विद्याराजगुह्ययोगोनामनवमो
ध्यायः ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भू
यएवमहाबाहोशृणुमेपरमंवचः
यत्तेहंप्रीयमाणायवक्ष्यामिहित
काम्यया ॥ १ ॥ नमेविदुःसुरगणाः
प्रभवंनमहर्षयः ॥ अहमादिर्हिदेवा

नां महर्षीणं च सर्वशः ॥२॥ यो

मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहे

श्वरं ॥ असंमूढः समर्त्येषु सर्वपापैः

प्रमुच्यते ॥३॥ बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः

क्षमा सत्यं दमः शमः ॥ सुखं दुःखं भ

वो भावो भयं चाभयमेव च ॥४॥ अ

गी
११

हिंसासमतातुष्टिस्तपोदानंयशोय
शः॥ भवंतिभावाभूतानांमत्तएव
पृथग्विधाः॥५॥ महर्षयःसप्तपूर्वे
चत्वारोमनवस्तथा॥ मद्भावाःमा
नसाजाताःयेषांलोकइमाःप्रजाः
॥६॥ एतांविभूतिंयोगंचममयोवेत्ति

तत्वतः ॥ सोविकंपेनयोगेनयुज्य
तेनात्रसंशयः ॥ ७ ॥ अहंसर्वस्यप्र
भवोमत्तःसर्वंप्रवर्तते ॥ इतिमत्वाभ
जंतेमांबुधाभावसमन्विताः ॥ ८ ॥
मच्चित्तामद्गतप्राणाःबोधयंतःपर
स्परं ॥ कथयंतश्चमांनित्यंतुष्यंतिच

रमंतिच ॥ ९ ॥ तेषांसततयुक्तानांभ
जतांप्रीतिपूर्वकं ॥ ददामिबुद्धियो
गंतंयेनमामुपयांतिते ॥ १० ॥ तेषामे
वानुकंपार्थमहमज्ञानजंतमः ॥ ना
शयाम्यात्मभावस्थोज्ञानदीपेनभा
स्वता ॥ ११ ॥ अर्जुनउवाच ॥ परंब्रह्म

परंधामपवित्रंपरमंभवान्॥ पुरु
षंशाश्वतंदिव्यमादिदेवमजंविभुं
१२॥ आहुस्त्वामृषयःसर्वेदेवर्षि
र्नारदस्तथा॥ असितोदेवलोव्यासः
स्वयंचैवब्रवीषिमे॥१३॥ सर्वमेतदृ
तंमन्येयन्मांवदसिकेशव॥ नहिते

भगवन्व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः
१४ ॥ स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं
पुरुषोत्तम ॥ भूतभावन भूतेश दे
वदेव जगत्पते ॥ १५ ॥ वक्तुमर्हस्य
शेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतयः ॥ या
भिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य

तिष्ठसि॥ कथंविद्यामहंयोगिंस्त्वां
सदापरिचिंतयन्॥ केषुकेषुचभा
वेषुचिंत्योसिभगवन्मया॥१७॥वि
स्तरेणात्मनोयोगंचविभूतिंचजनार्द
न॥ भूयःकथयतृप्तिर्हिशृण्वतो
नास्तिमेमृतं॥१८॥श्रीभगवानु

गी॰
९८

वाच ॥ हंततेकथयिष्यामिदिव्या
ह्यात्मविभूतयः ॥ प्राधान्यतःकुरु
श्रेष्ठनास्त्यंतोविस्तरस्यमे ॥ १९ ॥ अ
हमात्मागुडाकेशसर्वभूताशयस्थि
तः ॥ अहमादिश्चमध्यंचभूतानामं
तएवच ॥ २० ॥ आदित्यानामहंविष्णु

ज्योतिषां रविरंशुमान् ॥ मरीचिर्म
रुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ॥ २१
वेदानां सामवेदोस्मि देवानामस्मि
वासवः ॥ इंद्रियाणां मनश्चास्मि भू
तानामस्मि चेतना ॥ २२ ॥ रुद्राणां
शंकरश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसां

गी ५५

वसूनांपावकश्चास्मिमेरुःशिखरि
णामहं॥२३॥पुरोधसांचमुख्यंमां
विद्धिपार्थबृहस्पतिं॥सेनानीनाम
हंस्कंदःसरसामस्मिसागरः॥२४॥
महर्षीणांभृगुरहंगिरामस्म्येकम
क्षरं॥यज्ञानांजपयज्ञोस्मिस्थावरा

णां हिमालयः ॥२५॥ अश्वत्थः सर्व
वृक्षाणां देवर्षीणां च नारदः ॥ गंधर्वा
णां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः
॥२६॥ उच्चैःश्रवसमश्वानां विद्धि माममृ
तोद्भवं ॥ ऐरावतं गजेंद्राणां नराणां च
नराधिपं ॥२७॥ आयुधानामहं वज्रं

गी०
६८

धेनूनामस्मि कामधुक् ॥ प्रजनश्चा
स्मि कंदर्पः सर्प्पाणामस्मि वासुकिः
२८ ॥ अनंतश्चास्मि नागानां वरुणो
यादसामहं ॥ पितॄणामर्य्यमाचास्मि
यमः संयमतामहं ॥ २९ ॥ प्रह्लादश्चा
स्मि दैत्यानां कालः कलयतामहं ॥

मृगाणां च मृगेंद्रोहं वैनतेयश्च प
क्षिणां ॥ ३० ॥ पवनः पवतामस्मि रा
मः शस्त्रभृतामहं ॥ झषाणां मकर
श्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥ ३१
सर्गाणामादिरंतश्च मध्यं चैवाह
मर्जुन ॥ अध्यात्मविद्या विद्यानां

गी. ५८

वादः प्रवदतामहं ॥ ३२ ॥ अक्षराणा
मकारोस्मि द्वंद्वः सामासिकस्य च ॥
अहमेवाक्षयः कालो धाताहं वि
श्वतोमुखः ॥ ३३ ॥ मृत्युः सर्वहरश्चा
हमुद्भवश्च भविष्यतां ॥ कीर्तिश्रीर्वा
क्च नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा

३४ ॥ बृहत्सामतथासाम्नांगायत्री
छंदसामहं ॥ मासानांमार्गशीर्षो
हंऋतूनांकुसुमाकरः ॥ ३५ ॥ द्यूते
छलयतामस्मितेजस्तेजस्विनाम
हं ॥ जयोस्मिव्यवसायोस्मिसत्वंस
त्ववतामहं ॥ ३६ ॥ वृष्णीनांवासुदेवो

गी.
१०

स्मिपांडवानांधनंजयः॥ मुनीनाम
प्यहंव्यासः कवीनामुशनाकविः॥
३७॥ दंडोदमयतामस्मिनीतिरस्मि
जिगीषतां॥ मौनंचैवास्मिगुह्यानां
ज्ञानंज्ञानवतामहं॥ ३८॥ यच्चापि
सर्वभूतानांबीजंतदहमर्जुन॥ न

नतदस्तिविनायत्स्यान्मयाभूतंचरा
चरं॥३९॥नांतोस्तिममदिव्यानांवि
भूतीनांपरंतप॥एषतूद्देशतःप्रोक्तो
विभूतेर्विस्तरोमया॥४०॥यद्यद्वि
भूतिमत्सत्वंश्रीमदूर्जितमेववा॥
तत्तदेवावगच्छत्वंममतेजोंशसंभवं

गी॰
९१

४१॥ अथवा बहुनैतेन किं ज्ञानेन त
वार्जुन॥ विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकां
शेन स्थितो जगत्॥ ४२॥ इति श्रीभ
गवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या
यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विभूतियोगो नाम दशमोऽध्यायः

गी॰
९१

४१ ॥ अथवाबहुनैतेनकिंज्ञातेनत
वार्जुन ॥ विष्टभ्याहमिदंकृत्स्नमेकां
शेनस्थितोजगत् ॥ ४२ ॥ इतिश्रीभ
गवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्या
यांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विभूतियोगोनामदशमोध्यायः

12

अर्जुन उवाच ॥ मदनुग्रहाय परमं
गुह्यमध्यात्मसंज्ञितं ॥ यत्त्वयोक्तं
वचस्तेन मोहोयं विगतो मम ॥ १
भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तर
शो मया ॥ त्वत्तः कमलपत्राक्ष मा
हात्म्यमपि चाव्ययं ॥ २ ॥ एवमेतद्य

गी.
१२

थात्वमात्मानंपरमेश्वरं॥द्रष्टु
मिच्छामितेरूपमैश्वरंपुरुषोत्तम
॥३॥मन्यसेयदितच्छक्यंमयाद्रष्टु
मितिप्रभो॥योगेश्वरततोमेत्वंदर्श
यात्मानमव्ययं॥४॥श्रीभगवानु
वाच॥पश्यमेपार्थरूपाणिशतशः

शोथसहस्रशः ॥ नानाविधानि
दिव्यानिनानावर्णाकृतीनिच ॥५
पश्यादित्यान्वसून्रुद्रानश्विनौम
रुतस्तथा ॥ बहून्यदृष्टपूर्वाणिपश्या
श्चर्याणिभारत ॥६॥ इहैकस्थंजग
त्कृत्स्नंपश्याद्यसचराचरं ॥ ममदे

गी.
१९

देहे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ॥७॥
न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षु
षा ॥ दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे यो
गमैश्वरं ॥८॥ संजय उवाच ॥ एवमु
क्त्वा ततो राजन्महायोगेश्वरो हरिः
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरं

९॥ अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतद
र्शनं॥ अनेकदिव्याभरणंदिव्याने
कोद्यतायुधं॥ १०॥ दिव्यमाल्यांबर
धरंदिव्यगंधानुलेपनं॥ सर्वाश्चर्यम
यंदेवमनंतंविश्वतोमुखं॥ ११॥ दि
विसूर्यसहस्रस्यभवेद्युगपदुत्थिता

गी.
१२८

यदिभासदृशीसास्याद्भासस्तस्यम
हात्मनः ॥ १२ ॥ तत्रैकस्थंजगत्कृ
त्स्नंप्रविभक्तमनेकधा ॥ अपश्यद्दे
वदेवस्यशरीरेपांडवस्तदा ॥ १३ ॥ त
तःसविस्मयाविष्टोहृष्टरोमाधनंज
यः ॥ प्रणम्यशिरसादेवंकृतांजलि

रभाषत ॥१४॥ अर्जुन उवाच ॥ पश्य
मिदेवांस्तवदेवदेहेसर्वांस्तथाभूत
विशेषसंघान् ॥ ब्रह्माणमीशंकम
लासनस्थमृषींश्चसर्वानुरगांश्चदि
व्यान् ॥१५॥ अनेकबाहूदरवक्त्रने
त्रंपश्यामित्वांसर्वतोनंतरूपं ॥ नांतं

नमध्यंनपुनस्तवादिंपश्यामिवि
श्वेश्वरविश्वरूप ॥ १६ ॥ किरीटिनंग
दिनंचक्रिणंचतेजोराशिंसर्वतो
दीप्तिमंतं ॥ पश्यामित्वांदुर्निरीक्ष्यंस
मंताद्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयं ॥ १७
त्वमक्षरंपरमंवेदितव्यंत्वमस्यवि

श्वस्यपरंनिधानं॥ त्वमव्ययःशा
श्वतधर्मगोप्तासनातनस्त्वंपुरुषो
मतोमे॥ १८॥ अनादिमध्यांतमनं
तवीर्यमनंतबाहुंशशिसूर्यनेत्रं॥
पश्यामित्वांदीप्तहुताशवक्त्रंस्वते
जसाविश्वमिदंतपंतं॥ १९॥ द्यावा

गी.
१५

थिव्योरिदमंतरंहिव्याप्तंत्वयैके
नदिशश्चसर्वाः॥ दृष्ट्वाद्भुतंरूपमु
ग्रंतवेदंलोकत्रयंप्रव्यथितंमहात्म
न्॥२०॥ अमीहित्वांसुरसंघाविशं
तिकेचिद्भीताःप्रांजलयोगृणंति
स्वस्तीत्युक्त्वामहर्षिसिद्धसंघाः॥

(त्वां) स्तुवंति स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ॥ २१ ॥
रुद्रादित्यावसवो ये च साध्याः विश्वे
श्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ॥ गंधर्वय
क्षासुरसिद्धसंघा वीक्षंते त्वां विस्मि
ताश्चैव सर्वे ॥ २२ ॥ रूपं महत्ते बहुव
क्त्रनेत्रं महाबाहो बहुबाहूरुपादं

गी. १९

बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं दृष्ट्वा लोकाः
प्रव्यथितास्तथाहं ॥२३॥ नभःस्पृशं
दीप्तमनेकवर्णं व्यात्ताननं दीप्तवि
शालनेत्रं ॥ दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितांत
रात्मा धृतिं न विंदामि शमं च विष्णो
॥२४॥ दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि

दृष्ट्वैव कालानलसन्निभानि ॥ दि
शो न जाने न लभे च शर्म्म प्रसीद दे
वेश जगन्निवास ॥ २५ ॥ अमी च त्वां
धृतराष्ट्रस्य पुत्राः सर्वे सहैवावनि
पालसंघैः ॥ भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्त
थासौ सर्वे सहैवावनिपालसंघैः

गी.
१२८

भीष्मोद्रोणःसूतपुत्रस्तथासौसह
स्मदीयैरपियोधमुख्यैः ॥ २६ ॥ वक्त्रा
णितेत्वरमाणाविशंतिदंष्ट्राकरा ॥
लानिभयानकानि ॥ केचिद्वि
लग्नादशनांतरेषुसंदृश्यंतेचूर्णि
तैरुत्तमांगैः ॥ २७ ॥ यथानदीनांवह

वोंबुवेगा समुद्रमेवाभिमुखा द्रवं
ति ॥ तथा तवामी नरलोकवीरा
विशंति वक्त्राण्यभिविज्वलंति ॥ २८
यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतंगा विशंति
नाशाय समृद्धवेगाः ॥ तथैव नाशा
य विशंति लोकास्तवापि वक्त्राणि ॥

गी॰
११

समृद्धवेगाः॥२९॥लेलिह्यसेग्रसमा
नःसमंताल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्व
लद्भिः॥तेजोभिरापूर्यजगत्समग्रं
भासस्तवोग्राःप्रपतंतिविष्णो॥३०॥
आख्याहिमेकोभवानुग्ररूपोनमो
स्तुतेदेववरप्रसीद॥विज्ञातुमिच्छा

स्मि भवंतमाद्यं नहि प्रजानामि तव प्र
वृत्तिं ॥३१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ का
लोस्मि लोकक्षयकृत्प्रवृद्धो लोका
न्समाहर्तुमिह प्रवृत्तः ॥ ऋतेपि त्वां
न भविष्यंति सर्वे येवस्थिताः प्रत्यनी
केषु योधाः ॥३२॥ तस्मात्वमुत्तिष्ठ

यशोलभस्वजित्वाशत्रून्भुंक्ष्वराज्यं
समृद्धं॥ मयैवैतेनिहिताःपूर्वमेवनि
मित्तमात्रंभवसव्यसाचिन्॥३३॥
द्रोणंचभीष्मंचजयद्रथंचकर्णंत
थान्यानपियोधवीरान्॥ मयाह
तांस्त्वंजहिमाव्यथिष्ठायुध्यस्वजेता

सि रणे सपत्नान् ॥ संजय उवाच ॥
एतछ्रुत्वा वचनं केशवस्य कृतांज
लिर्वेपमानः किरीटी ॥ नमस्कृत्वा
भूय एवाह कृष्णं सगद्गदं भीतभीतः
प्रणम्य ॥ ३५ ॥ अर्जुन उवाच ॥ स्थाने
हृषीकेश तव प्रकृत्या जगत्प्रहृष्यत

नुरज्यते च ॥ रक्षांसि भीतानि दिशो
द्रवंति सर्वे नमस्यंति च सिद्धसंघाः ॥
३६ ॥ कस्माच्च ते न नमेरन्महात्मन्ग
रीयसे ब्रह्मणोप्यादिकर्त्रे ॥ अनंत दे
वेश जगन्निवास त्वमक्षरं सदसत्तत्प
रं यत् ॥ ३७ ॥ त्वमादिदेवः पुरुषः पुरा

णः त्वमस्यविश्वस्यपरंनिधानं॥ वे
त्तासिवेद्यंचपरंचधामत्वयाततंवि
श्वमनंतरूप॥ ३८ ॥ वायुर्यमोग्निर्व
रुणःशशांकःप्रजापतिस्त्वंप्रपिता
महश्च॥ नमोनमस्तेस्तुसहस्रकृत्वः
पुनश्चभूयोपिनमोनमस्ते॥ ३९ ॥ न

गी०
११४

मः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते नमोऽस्तु ते स
र्वत एव सर्व ॥ अनंतवीर्यामितविक्र
मस्त्वं सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्वः ॥
४० ॥ सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं हे कृ
ष्ण हे यादव हे सखेति ॥ अजानता म
हिमानं तवेदं मया प्रमादात्प्रणये

नवापि॥४१॥यच्चावहासार्थमसत
कृतोसिविहारशय्यासनभोजनेषु
एकोथवाप्यच्युततत्समक्षंतत्क्षाम
येत्वामहमप्रमेयं॥४२॥पितासि॥
लोकस्यचराचरस्यत्वमस्यपूज्यश्च॥
गुरुर्गरीयान्॥नत्वत्समोस्त्यभ्यधि

कः कुतोन्यो लोकत्रयेप्यप्रतिमप्र
भावः ॥ ४३ ॥ तस्मात्प्रणम्य प्रणिधा
य कायं प्रसादये त्वामहमीशमीड्यं
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः प्रियः प्रि
यायार्हसि देव सोढुं ॥ ४४ ॥ अदृष्टपूर्वं
हृषितोस्मि दृष्ट्वा भयेन च प्रव्यथितं म

नोमे ॥ तदेवमेदर्शयदेवरूपंप्रसीद
देवेशजगन्निवास ॥ ४५ ॥ किरीटि
नंगदिनंचक्रहस्तमिछामित्वांद्रष्टु
महंतथैव ॥ तेनैवरूपेणचतुर्भुजे
नसहस्रबाहोभवविश्वमूर्ते ॥ ४६ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ मयाप्रसन्नेन

तवार्जुनेदंरूपंपरंदर्शितमात्मयोगा
त्‌॥तेजोमयंविश्वमनंतमाद्यंयन्मे
त्वदन्येननदृष्टपूर्वं॥४७॥नवेदयज्ञा
ध्ययनैर्नदानैर्नचक्रियाभिर्नतपोभि
रुग्रैः॥एवंरूपःशक्यअहंनृलोकेद्रष्टुं
त्वदन्येनकुरुप्रवीर॥४८॥मातेव्यथा

माचविमूढभावोदृष्ट्वारूपंघोरमी
दृङ्ममेदं व्यपेतभीःप्रीतमनाःपुन
स्त्वंतदेवमेरूपमिदंप्रपश्य ॥४९॥
संजयउवाच ॥ इत्यर्जुनंवासुदेव
स्तथोक्त्वास्वकंरूपंदर्शयामासभू
यः॥ आश्वासयामासचभीतमेनं

भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ॥५०॥
अर्जुन उवाच ॥ दृष्टेदं मानुषं रूपंत
वसौम्यंजनार्दन ॥ इदानीमस्मि संवृ
त्तः सचेताः प्रकृतिं गतः ॥५१॥ श्री
भगवानुवाच ॥ सुदुर्दर्शमिदं रूपं
दृष्टवानसि यन्मम ॥ देवा अप्यस्य

नित्यंदर्शनकांक्षिणः ॥ ५२ ॥ नाहं
वेदैर्नतपसानदानेननचेज्यया ॥ श
क्यएवंविधोद्रष्टुंदृष्टवानसिमांय
था ॥ ५३ ॥ भक्त्यात्वनन्ययाशक्य
अहमेवंविधोऽर्जुन ॥ ज्ञातुंद्रष्टुंचत
त्त्वेनप्रवेष्टुंचपरंतप ॥ ५४ ॥ मत्क

गी०
११५

र्मकृन्मत्परमोमद्भक्तः संगवर्जितः
निर्वैरः सर्वभूतेषु यः समामेतिपांडु
व ॥५५॥ इतिश्रीभगवद्गीतासूपनि
षत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृ
ष्णार्जुनसंवादेविश्वरूपदर्शन
योगोनामैकादशोध्यायः ॥ ११

अर्जुनउवाच ॥ एवंसततयुक्ताये
भक्तास्त्वांपर्युपासते ॥ येचाप्यक्षर
मव्यक्तंतेषांकेयोगवित्तमाः ॥ १ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ मय्यावेश्यम
नोयेमांनित्ययुक्ताउपासते ॥ श्रद्ध
यापरयोपेतास्तेमेयुक्ततमामताः

गी॰
११२

२॥ येत्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तंपर्युपा
सते॥ सर्वत्रगमचिंत्यंचकूटस्थमच
लंध्रुवं॥३॥ संनियम्येंद्रियग्रामंस
र्वत्रसमबुद्धयः॥ तेप्राप्नुवंतिमामे
वसर्वभूतहितेरताः॥४॥ क्लेशोधि
कतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसां॥ अ

व्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्य
ते ॥५॥ ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि
संन्यस्य मत्पराः ॥ अनन्येनैव योगेन
मां ध्यायंत उपासते ॥६॥ तेषामहं स
मुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात् ॥ भवा
मि न चिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसां

गी.
११८

७॥मय्येवमनआधत्स्वमयिबुद्धिंनि
वेशय॥निवसिष्यसिमय्येवअतऊ
र्ध्वंनसंशयः॥८॥अथचित्तंसमाधातुं
नशक्नोषिमयिस्थिरं॥अभ्यासयो
गेनततोमामिच्छाप्तुंधनंजय॥९॥अ
भ्यासेप्यसमर्थोसिमत्कर्मपरमोभव

मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन्सिद्धिमवा
प्स्यसि ॥१०॥ अथैतदप्यशक्तोसि कर्तुं
मद्योगमाश्रितः ॥ सर्वकर्मफलत्या
गं ततः कुरु यतात्मवान् ॥११॥ श्रेयो
हि ज्ञानमभ्यासात् ज्ञानाद्ध्यानं विशि
ष्यते ॥ ध्यानात्कर्मफलत्यागंत्यागा-

गी.

च्छांतिरनंतरं ॥ १२ ॥ अद्वेष्टासर्वभूता
नांमैत्रः करुणएवच ॥ निर्ममोनिर
हंकारः समदुःखसुखः क्षमी ॥ १३ ॥ सं
तुष्टः सततंयोगीयतात्मादृढनिश्चयः
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्योमद्भक्तः समेप्रि
यः ॥ १४ ॥ यस्मान्नोद्विजतेलोकोलो

काऩ्नोद्विजतेचयः ॥ हर्षामर्षभयोद्वे
गैर्मुक्तोयःसचमेप्रियः ॥१५॥ अनपे
क्षःशुचिर्दक्षःउदासीनोगतव्यथः ॥
सर्वारंभपरित्यागीयोमद्भक्तःसमेप्रि
यः ॥१६॥ योनहृष्यतिनद्वेष्टिनशोच
तिनकांक्षति ॥ शुभाशुभपरित्यागी

भक्तिमान्यः स मे प्रियः ॥ १७ ॥ समः
शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः
शीतोष्णसुखदुःखेषु समः संगविव
र्जितः ॥ १८ ॥ तुल्यनिंदास्तुतिर्मौनी
संतुष्टो येन केनचित् ॥ अनिकेतः
स्थिरमतिर्भक्तिमान्मे प्रियो नरः ॥ १९ ॥

येतुधर्मामृतमिदंयथोक्तंपर्युपासते
श्रद्दधानाःमत्परमाःभक्तास्तेतीवमे
प्रियः॥२०॥इतिश्रीभगवद्गीतासूप
निषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादेभक्तियोगो
नामद्वादशोध्यायः॥१२॥अर्जुनउ

गी॰
१२१

च ॥ प्रकृतिंपुरुषंचैवक्षेत्रंक्षेत्रज्ञ
मेवच ॥ एतद्वेदितुमिच्छामिज्ञानंज्ञे
यंचकेशव ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच
इदंशरीरंकौंतेयक्षेत्रमित्यभिधीयते
एतद्योवेत्तितंप्राहुःक्षेत्रज्ञइतितद्वि
दः ॥ २ ॥ क्षेत्रज्ञंचापिमांविद्धिसर्वक्षेत्रे

षु भारत ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत्तज्ज्ञा
नं मतं मम ॥२॥ तत्क्षेत्रं यच्च यादृक्च य
द्विकारि यतश्च यत् ॥ स च यो यत्प्रभा
वश्च तत्समासेन मे शृणु ॥४॥ ऋषि
भिर्बहुधा गीतं छंदोभिर्विविधैः पृथक्
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चि

गी॰
१२२

तैः॥५॥ महाभूतान्यहंकारो बुद्धि
रव्यक्तमेव च॥ इंद्रियाणि दशैकं च पं
च चेंद्रियगोचराः॥६॥ इच्छा द्वेषः सु
खं दुःखं संघातश्चेतना धृतिः॥ एतत्क्षे
त्रं समासेन सविकारमुदाहृतं
॥७॥ अमानित्वमदंभित्वमहिंसा क्षां

तिरार्जवं ॥ आचार्योपासनंशौचं
स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥७॥ इंद्रिया
र्थेषुवैराग्यमनहंकारएवच ॥ ज
न्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानु
दर्शनं ॥८॥ असक्तिरनभिष्वंगः पु
त्रदारगृहादिषु ॥ नित्यंचसमचित्त

त्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु ॥ ९ ॥ मयि चा
नन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी ॥
विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंस
दि ॥ १० ॥ अध्यात्मज्ञाननित्यत्वंतत्व
ज्ञानार्थदर्शनं ॥ एतज्ज्ञानमितिप्रो
क्तमज्ञानंयदतोन्यथा ॥ ११ ॥ ज्ञेयंय

त्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ॥ अ
नादिमत्परं ब्रह्म न सत्तन्नासदुच्यते
॥ १२ ॥ सर्वतः पाणिपादं तत्सर्वतोक्षि
शिरोमुखं ॥ सर्वतः श्रुतिमल्लोके
सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥ १३ ॥ सर्वेंद्रिय
गुणाभासं सर्वेंद्रियविवर्जितं ॥ अ

सक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च
१४ ॥ बहिरंतश्च भूतानामचरं चरमेव
च ॥ सूक्ष्मत्वात्तदविज्ञेयं दूरस्थं चांति
के च तत् ॥ १५ ॥ अविभक्तं च भूतेषु वि
भक्तमिव च स्थितं ॥ भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं
ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च ॥ १६ ॥ ज्योतिषा

मपितज्ज्योतिस्तमसःपरमुच्यते॥
ज्ञानंज्ञेयंज्ञानगम्यंहृदिसर्वस्यधि
ष्ठितं॥१७॥ इतिक्षेत्रंतथाज्ञानंज्ञेयं
चोक्तंसमासतः॥ मद्भक्तएतद्विज्ञा
यमद्भावायोपपद्यते॥१८॥ प्रकृतिं
पुरुषंचैवविद्ध्यनादीउभावपि॥ वि

गी.
१२

कारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसंभ
वान् ॥ १९ ॥ कार्यकारणकर्तृत्वे हेतुः
प्रकृतिरुच्यते ॥ पुरुषः सुखदुःखा
नां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते ॥ २० ॥ पुरुषः
प्रकृतिस्थो हि भुंक्ते प्रकृतिजान्गु
णान् ॥ कारणं गुणसंगोस्य सदसद

योनिजन्मसु ॥२२॥ उपद्रष्टानुमं
ताचभर्ताभोक्तामहेश्वरः॥परमा
त्मेतिचाप्युक्तोदेहेस्मिन्पुरुषःपरः
२३॥यएवंवेत्तिपुरुषंप्रकृतिंचगु
णैःसह॥सर्वथावर्तमानोपिनस
भूयोभिजायते॥२४॥ध्यानेनात्म

गी॰
१२८

निपश्यंति केचिदात्मानमात्मना ॥
अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चा
परे ॥ २५ ॥ अन्ये त्वेवमजानंतः श्रुत्वा
न्येभ्य उपासते ॥ तेपि चातितरंत्येव मृ
त्युं श्रुतिपरायणाः ॥ २६ ॥ यावत्सं
जायते किंचित्सत्वं स्थावरजंगमं ॥ क्षे

त्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धिभरतर्षभ
२७ ॥ समंसर्वेषुभूतेषुतिष्ठंतंपरमे
श्वरं ॥ विनश्यत्स्वविनश्यंतंयःप
श्यतिसपश्यति ॥ २८ ॥ समंपश्यन्
हिसर्वत्रसमवस्थितमीश्वरं ॥ नहि
नस्त्यात्मनात्मानंततोयातिपरांग

ति॥२९॥प्रकृत्यैवचकर्माणिक्रिय
माणानिसर्वशः॥यःपश्यतितथा
त्मानमकर्तारंसपश्यति॥३०॥यदा
भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति॥
ततएवचविस्तारंब्रह्मसंपद्यतेतदा
॥३१॥अनादित्वान्निर्गुणत्वात्परमात्मा

यमव्ययं ॥ शरीरस्थोपिकौंतेयन
करोतिनलिप्यते ॥३२॥ यथासर्व
गतंसौक्ष्मादाकाशंनोपलिप्यते
सर्वत्रावस्थितोदेहेतथात्मानोप
लिप्यते ॥३३॥ यथाप्रकाशयत्येकः
कृत्स्नंलोकमिमंरविः ॥ क्षेत्रंक्षेत्री

गी०
१२८

तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत ॥३४
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमंतरं ज्ञानचक्षु
षा ॥ भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यांति
ते परं ॥३५॥ इति श्रीभगवद्गीतासू
पनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे क्षेत्रक्षेत्र

योगो नाम त्रयोदशोध्यायः ॥ १३
श्रीभगवानुवाच ॥ परं भूयः प्रवक्ष्या
मि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमं ॥ यज्ज्ञात्वा
मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः
१ ॥ इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्य
मागताः ॥ सर्गेपि नोपजायंते प्रल

गी
१४

येनव्यथंतिच ॥ २ ॥ ममयोनिर्मह
द्ब्रह्मतस्मिन्गर्भंदधाम्यहं ॥ संभवः
सर्वभूतानांततोभवतिभारत ॥ ३ ॥
सर्वयोनिषुकौंतेयमूर्तयः संभव
ंतियाः ॥ तासांब्रह्ममहद्योनिरहंबी
जप्रदः पिता ॥ ४ ॥ सत्वंरजस्तमइति

गुणाः प्रकृतिसंभवाः ॥ निबध्नं
ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययं ॥५
तत्र सत्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमना
मयं ॥ सुखसंगेन बध्नाति ज्ञानसं
गेन चानघ ॥६॥ रजो रागात्मकं वि
द्धि तृष्णासंगसमुद्भवं ॥ तन्निबध्ना

तिकौंतेयकर्मसंगेनदेहिनं ॥ ७ ॥
तमस्त्वज्ञानजंविद्धिमोहनंसर्वदे
हिनां ॥ प्रमादालस्यनिद्राभिस्त
न्निबध्नातिभारत ॥ ८ ॥ सत्वंसुखे
संजयतिरजःकर्मणिभारत ॥ ज्ञा
नमावृत्यतुतमःप्रमादेसंजयत्युत

ऽ ॥ रजस्तमश्चाभिभूय सत्वं भवति
भारत ॥ रजः सत्वं तमश्चैव तमः स
त्वं रजस्तथा ॥ १० ॥ सर्वद्वारेषु देहेऽ
स्मिन्प्रकाश उपजायते ॥ ज्ञानं य
दा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्वमित्युत ॥
११ ॥ लोभः प्रवृत्तिरारंभः कर्मणा

मशमः स्पृहा ॥ रजस्येतानि जायंते
विवृद्धे भरतर्षभ ॥ १२ ॥ अप्रकाशो
प्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ॥ तम
स्येतानि जायंते विवृद्धे कुरुनंदन
॥ १३ ॥ यदा सत्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति
देहभृत् ॥ तदोत्तमविदां लोकान्

मलान्प्रतिपद्यते ||१४|| रजसिप्रल
यंगत्वाकर्मसंगिषुजायते || तथाप्र
लीनस्तमसिमूढयोनिषुजायते ||१५
कर्मणःसुकृतस्याहुःसात्विकंनिर्म
लंफलं || रजसस्तुफलंदुःखमज्ञा
नंतमसःफलं ||१६|| सत्वात्संजाय

नं रजसो लोभएवच ॥ प्रमादमो
हौतमसो भवतो ज्ञानमेवच ॥ १७ ॥ ऊ
र्द्धं गच्छंति सत्वस्था मध्ये तिष्ठंति राज
साः ॥ जघन्यगुणवृत्तिस्था अधो ग
च्छंति तामसाः ॥ १८ ॥ नान्यं गुणेभ्यः
कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति ॥ गुणेभ्य

श्च परं वेत्ति मद्भावं सोधिगछति ॥ १९
गुणानेतानतीत्य त्रीन्देही देहसमुद्भ
वान् ॥ जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तो
मृतमश्नुते ॥ २० ॥ अर्जुन उवाच ॥
कैर्लिंगैस्त्रीन्गुणानेताननतीतो भ
वति प्रभो ॥ किमाचारः कथं चैतान्

त्रीन्गुणानेतानतिवर्त्तते ॥२१॥ श्री भ
गवानुवाच ॥ प्रकाशं च प्रवृत्तिं च
मोहमेव च पांडव ॥ न द्वेष्टि संप्रवृत्ता
नि न निवृत्तानि कांक्षति ॥२२॥ उ
दासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचा
ल्यते ॥ गुणा वर्तंत इत्येवं योवतिष्ठ

तिनैंगते ॥ २३ ॥ समदुःखसुखःस्व
स्थः समलोष्टाश्मकांचनः ॥ तुल्य
प्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिंदात्मसंस्तु
तिः ॥ २४ ॥ मानापमानयोस्तुल्य
स्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः ॥ सर्वारंभ
परित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥ २५

मांचयोव्यभिचारेणभक्तियोगेन
सेवते॥सगुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्म
भूयायकल्पते॥२६॥ब्रह्मणोहि
प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्यच॥शा
श्वतस्यचधर्मस्यसुखस्यैकांतिक
स्यच॥२७॥इतिश्रीभगवद्गीतासु

पनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे गुणत्रयवि
भागयोगो नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥
१४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ऊर्ध्वमूल
मधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययं ॥ छं
दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेद

गी॰
१२५

वित् ॥१॥ अधश्चोर्द्ध्वं प्रसृतास्तस्य शा
खा गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ॥ अ
धश्च मूलान्यनुसंततानि कर्मानु
बंधीनि मनुष्यलोके ॥२॥ न रूपम
स्येह तथोपलभ्यते नांतो न चादिर्न
च संप्रतिष्ठा ॥ अश्वत्थमेनं सुविरू

ढमूलमसंगशस्त्रेण दृढेन छित्वा
॥३॥ ततः पदंतत्परिमार्गितव्यंयस्मि
न्गतान निवर्तंति भूयः॥ तमेवचा
द्यंपुरुषंप्रपद्येयतः प्रवृत्तिः प्रसृता
पुराणी॥४॥ निर्मानमोहाजितसं
गदोषाअध्यात्मनित्याविनिवृत्त

गी°
१२५

कामा || द्वंद्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसं
ज्ञैर्गच्छंत्यमूढाः पदमव्ययंतत् || ५ ||
नतद्भासयतेसूर्योनशशांकोनपाव
कः || यद्गत्वानिवर्त्ततेतद्धामपरमं
मम || ६ || ममैवांशोजीवलोकेजीव
भूतःसनातनः || मनःषष्ठानींद्रि

याणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥ ७ ॥
शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामती
श्वरः ॥ गृहीत्वैतानि संयाति वायु
र्गंधानिवाशयात् ॥ ८ ॥ श्रोत्रं चक्षुः
स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ॥ अधि
ष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥

गी.
१५

९॥ उत्क्रामंतं स्थितं वापि भुंजानं वा
गुणान्वितं॥ विमूढाः नानुपश्यंति
पश्यंति ज्ञानचक्षुषः॥ १०॥ यतंतो यो
गिनश्चैनं पश्यंत्यात्मन्यवस्थितं॥ य
तंतोप्यकृतात्मानो नैनं पश्यंत्यचे
तसः॥ ११॥ यदादित्यगतं तेजो जग

भासयतेखिलं ॥ यच्चंद्रमसियच्चा
ग्नौतत्तेजोविद्धिमामकं ॥ १२ ॥ गा
माविश्यचभूतानिधारयाम्यहमो
जसा ॥ पुष्णामिचौषधीःसर्वाःसो
मोभूत्वारसात्मकः ॥ १३ ॥ अहंवै
श्वानरोभूत्वाप्राणिनांदेहमाश्रि

गी॰
१२५

तः ॥ प्राणापानसमायुक्तः पचा
म्यन्नं चतुर्विधं ॥१४॥ सर्वस्य चाहं
हृदि सन्निविष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञानम
पोहनं च ॥ वेदैश्च सर्वैरहमेव वे
द्यो वेदांतकृद्वेदविदेव चाहं ॥१५॥ द्वा
विमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च

क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोक्षरउ
च्यते ॥ १६ ॥ उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः प
रमात्मेत्युदाहृतः ॥ योलोकत्रयमावि
श्यबिभर्त्यव्ययईश्वरः ॥ १७ ॥ यस्मा
त्क्षरमतीतोहमक्षरादपिचोत्तमः ॥
अतोस्मिलोकेवेदेचप्रथितः पुरुषो

गी॰
१३५

तमः ॥१८॥ योमामेवमसंमूढोजाना
तिपुरुषोत्तमं ॥ ससर्वविद्भजतिमांस
र्वभावेनभारत ॥१९॥ इतिगुह्यतमं
शास्त्रमिदमुक्तंमयानघ ॥ एतद्बुद्ध्वा
बुद्धिमान्स्यात्कृतकृत्यश्चभारत ॥२०॥
इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म

विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसं
वादेपुरुषोत्तमयोगोनामपंचद
शोध्यायः॥१५॥श्रीभगवानुवा
च॥अभयंसत्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोग
व्यवस्थितिः॥दानंदमश्चयज्ञश्चस्वा
ध्यायस्तपआर्जवं॥१॥अहिंसास

त्यमक्रोधस्त्यागः शांतिरपैशुनं ॥ द
याभूतेष्वलोलुत्वंमार्दवंह्रीरचाप
लं ॥ २ ॥ तेजः क्षमा धृतिः शौचम
द्रोहोनातिमानिता ॥ भवंतिसंप
दंदैवीमभिजातस्यभारत ॥ ३ ॥ दंभो
दर्पोभिमानश्चक्रोधः पारुष्यमेव

च ॥ अज्ञानंचाभिजातस्यपार्थसंप
दमासुरीं ॥४॥ दैवीसंपद्विमोक्षाय
निबंधायासुरीमता ॥ माशुचःसं
पदंदैवीमभिजातोसिपांडव ॥५॥ द्वौ
भूतसर्गौलोकेस्मिन्दैवआसुरएव
च ॥ दैवोविस्तरशःप्रोक्तआसुरंपा

गी॰
१८१

र्थमेशृणु ||६|| प्रवृत्तिंचनिवृत्तिंच
जनानविदुरासुराः || नशौचंनापि
चाचारोनसत्यंतेषुविद्यते ||७|| अ
सत्यमप्रतिष्ठंतेजगदाहुरनीश्वरं ||
अपरस्परसंभूतंकिमन्यत्कामहैतु
कं ||८|| एतांदृष्टिमवष्टभ्यनष्टात्मा

नोल्पबुद्धयः॥प्रभवंत्युग्रकर्मा

णः क्षयाय जगतोहिताः॥९॥का

ममाश्रित्य दुःपूरं दंभमानमदान्वि

ताः॥मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान्प्रवर्ते

तेशुचिव्रताः॥१०॥चिंतामपरिमे

यांच प्रलयांतामुपाश्रिताः॥का

गी॰
१८२

मोपभोगपरमाएतावदितिनिश्चि
ताः ॥११॥ आशापाशशतैर्बद्धाका
मक्रोधपरायणाः ॥ ईहंतेकाम-
भोगार्थमन्यायेनार्थसंचयान् ॥१२
इदमद्यमयालब्धमिदंप्राप्स्येमनो
रथं ॥ इदमस्तीदमपिमेभविष्यति

पुनर्द्धनं ॥१३॥ असौ मया हतः शत्रु
र्हनिष्ये चापरानपि ॥ ईश्वरोहमहं
भोगी सिद्धोहं बलवान्सुखी ॥१४॥
आढ्योभिजनवानस्मि कोन्योस्ति स
दृशो मया ॥ यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य
इत्यज्ञानविमोहिताः ॥१५॥ अनेक

चित्तविभ्रांताः मोहजालसमावृताः
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतंति नरकेशु
चौ ॥१६॥ आत्मसंभाविताः स्तब्धा ध
नमानमदान्विताः ॥ यजंते नामय
ज्ञैस्ते दंभेनाविधिपूर्वकं ॥१७॥ अहं
कारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः

मामात्मपरदेहेषुप्रद्विषंतोभ्यसूय
काः ॥ १८ ॥ तानहंद्विषतः क्रूरान्संसा
रेषुनराधमान् ॥ क्षिपाम्यजस्रमशु
भानासुरीष्वेवयोनिषु ॥ १९ ॥ आसु
रीयोनिमापन्नामूढाः जन्मनिजन्म
नि ॥ मामप्राप्यैवकौंतेयततोयांत्य

धमांगतिं ॥२०॥ त्रिविधंनरकस्येदंद्वा
रंनाशनमात्मनः ॥ कामःक्रोधस्त
थालोभस्तस्मादेतत्त्रयंत्यजेत् ॥२१॥
एतैर्विमुक्तःकौंतेयतमोद्वारैस्त्रिभि
र्नरः ॥ आचरत्यात्मनःश्रेयस्ततोया
तिपरांगतिं ॥२२॥ यःशास्त्रविधि

मुत्सृज्य वर्तते कामकारतः॥ न स
सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परां गतिं
२३॥ तस्माछास्त्रं ते प्रमाणं ते कार्या
कार्यव्यवस्थितौ॥ ज्ञात्वा शास्त्रवि
धानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि॥२४
इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु

गी०
१६

ब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णा
र्जुनसंवादेदैवासुरसंपद्विभागयोगो
नामषोडशोऽध्यायः ॥१६॥ अर्जुन
उवाच ॥ येशास्त्रविधिमुत्सृज्यय
जंतेश्रद्धयान्विताः ॥ तेषांनिष्ठातु
काकृष्णसत्त्वमाहोरजस्तमः ॥१॥

18

श्रीभगवानुवाच ॥ त्रिविधाभव
तिश्रद्धादेहिनांसास्वभावजा ॥ सा
त्विकीराजसीचैवतामसीचेतितां
शृणु ॥ २ ॥ सत्वानुरूपासर्वस्यश्र
द्धाभवतिभारत ॥ श्रद्धामयोयंपुरु
षोयोयच्छ्रद्धःसएवसः ॥ ३ ॥ यजं

गी.
१५८

ते सात्विका देवान्यक्षरक्षांसि रा
जसाः॥ प्रेतान्भूतगणांश्चान्ये यजं
ते तामसा जनाः॥४॥ अशास्त्रवि
हितं घोरं तप्यंते ये तपो जनाः॥ दंभा
हंकारसंयुक्ताः कामरागबलान्वि
ताः॥५॥ कर्षयंतः शरीरस्थं भूत

ग्राममचेतसः ॥ मांचैवांतःशरीर-
स्थंतान्विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥ ६ ॥ आ-
हारस्त्वपिसर्वस्यत्रिविधोभवतिप्रि-
यः ॥ यज्ञस्तपस्तथादानंतेषांभेद-
मिमंशृणु ॥ ७ ॥ आयुःसत्वबलारो-
ग्यसुखप्रीतिविवर्द्धना ॥ रस्याःस्नि-

ग्याः स्थिराहृद्या आहाराः सात्विक
प्रियाः ॥ ८ ॥ कट्वम्ललवणात्युष्णती
क्ष्णरूक्षविदाहिनः ॥ आहाराः राज
सस्येष्टाः दुःखशोकामयप्रदाः ॥ ९ ॥
यातयामं गतरसं पूतिपर्युषितं च
यत् ॥ उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं

तामसप्रियं ॥ १० ॥ अफलाकांक्षि
भिर्यज्ञोविधिदृष्टोयइज्यते ॥ यष्टव्य
मेवेतिमनःसमाधायससात्विकः
॥ ११ ॥ अभिसंधायतुफलंदंभार्थम
पिचैवयत् ॥ इज्यतेभरतश्रेष्ठतंयज्ञं
विद्धिराजसं ॥ १२ ॥ विधिहीनमसृ

ष्टान्नं मंत्रहीनमदक्षिणं ॥ श्रद्धावि
रहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते ॥ १३ ॥
देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्ज
वं ॥ ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप
उच्यते ॥ १४ ॥ अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं
प्रियहितं च यत् ॥ स्वाध्यायाभ्यसनं

चैववाङ्मयंतपउच्यते ॥ १५ ॥ मनः
प्रसादःसौम्यत्वंमौनमात्मविनिग्र
हः ॥ भावसंशुद्धिरित्येतत्तपोमान
समुच्यते ॥ १६ ॥ श्रद्धयापरयातप्तं
तपस्तत्त्रिविधंनरैः ॥ अफलाकांक्षि
भिर्युक्तैःसात्विकंपरिचक्षते ॥ १७ ॥

गी.
१४९

सत्कारमानपूजार्थंतपोदंभेनचैव
यत॥ क्रियतेतदिहप्रोक्तंराजसंच
लमध्रुवं॥ १८॥ मूढग्राहेणात्म
नोयत्पीडयाक्रियतेतपः॥ परस्यो
त्सादनार्थंवातत्तामसमुदाहृतं॥
१९॥ दातव्यमितियद्दानंदीयतेनुप

कारिणे ॥ देशे काले च पात्रे च तद्दा
नं सात्विकं स्मृतं ॥ २० ॥ यत्तु प्रत्युप
कारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ॥ दी
यते च परिक्लिष्टं तद्राजसमुदाहृतं
२१ ॥ अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्य
श्च दीयते ॥ असत्कृतमवज्ञातं तत्ता

गी॰ १५

ममसमुदाहृतं ॥२२॥ ॐतत्सदितिनि
र्देशोब्रह्मणस्त्रिविधःस्मृतः॥ब्रा
ह्मणास्तेनवेदाश्चयज्ञाश्चविहिताः
पुरा॥२३॥तस्मादोमित्युदाहृत्यय
ज्ञदानतपःक्रियाः॥प्रवर्तंतेविधा
नोक्ताःसततंब्रह्मवादिनो॥२४॥

तदित्यनभिसंधायफलंयज्ञतपः
क्रियाः॥ दानक्रियाश्चविविधाःक्रि
यंतेमोक्षकांक्षिभिः॥२५॥ सद्भावेसा
धुभावेचसदित्येतत्प्रयुज्यते॥ प्रश
स्तेकर्मणितथासच्छब्दःपार्थयुज्य
ते॥२६॥ यज्ञेतपसिदानेचस्थितिः

गी॰ १५८

सदिति चोच्यते॥ कर्म चैव तदर्थीयं
सदित्येवाभिधीयते॥२७॥ अश्रद्ध
या हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत्॥ अ
सदित्युच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह
२८॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनि
षत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्री

19

कृष्णार्जुनसंवादेश्रद्धात्रयविभाग
योगोनामसप्तदशोध्यायः ॥ १७
अर्जुनउवाच ॥ संन्यासस्यमहा
बाहोतत्वमिच्छामिवेदितुं ॥ त्याग
स्यचहृषीकेशपृथक्केशिनिषूदन
॥१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ काम्यानां

गी.
१५२

कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विच
क्षणाः ॥२॥ त्याज्यं दोषवदित्येके क
र्म प्राहुर्मनीषिणः ॥ यज्ञदानतपः
कर्म न त्याज्यमिति चापरे ॥३॥ निश्च
यं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम ॥ त्या

गोहिपुरुषव्याघ्रत्रिविधःसंप्रकी
र्तितः ॥ ४ ॥ यज्ञदानतपःकर्मन
त्याज्यंकार्य्यमेवतत् ॥ यज्ञोदानंत
पश्चैवपावनानिमनीषिणां ॥ ५ ॥
एतान्यपितुकर्माणिसंगंत्यक्त्वाफ
लानिच ॥ कर्तव्यानीतिमेपार्थनि

गी.
१५१

श्चितंमतमुत्तमं ॥ ६ ॥ नियतस्यतु
संन्यासः कर्मणोनोपपद्यते ॥ मो
हात्तस्यपरित्यागस्तामसः परिकी
र्तितः ॥ ७ ॥ दुःखमित्येवयत्कर्मका
यक्लेशभयात्त्यजेत् ॥ सकृत्वाराज
संत्यागंनैवत्यागफलंलभेत् ॥ ८

कार्यमित्येवयत्कर्मनियतंक्रिय
तेर्जुन॥ संगंत्यक्त्वाफलंचैवस
त्यागःसात्विकोमतः॥ ९॥ नद्वे
ष्ट्यकुशलंकर्मकुशलेनानुष
ज्जते॥ त्यागीसत्वसमाविष्टोमे
धावीछिन्नसंशयः॥ १०॥ नहिदे

हभृताशक्यंत्यक्तुंकर्माण्यशेषतः
यस्तुकर्मफलत्यागीसत्यागीत्य
भिधीयते ॥११॥ अनिष्टमिष्टंमिश्रं
चत्रिविधंकर्मणःफलं । भवत्य
त्यागिनांप्रेत्यनतुसंन्यासिनांक्व
चित् ॥१२॥ पंचैतानिमहाबाहोका

रणानि निबोध मे ॥ सांख्ये कृतां
ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणां
॥१३॥ अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं
च पृथग्विधं ॥ विविधाश्च पृथक्चे
ष्टा दैवं चैवात्र पंचमं ॥१४॥ शरीर
वाङ्मनोभिर्यत्कर्म प्रारभते नरः

गी॰
१५५

न्याय्यंवाविपरीतंवापंचैतेतस्यहे
तवः॥१५॥तत्रैवंसतिकर्तारमा
त्मानंकेवलंतुयः॥पश्यत्यकृत
बुद्धित्वान्नसपश्यतिदुर्मतिः॥१६
यस्यनाहंकृतोभावोबुद्धिर्यस्य
नलिप्यते॥हत्वापिसइमांल्लोका

न्हंति न निबध्यते ॥ १७ ॥ ज्ञानं
ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोद
ना ॥ करणं कर्म कर्तेति त्रिविधः
कर्मसंग्रहः ॥ १८ ॥ ज्ञानं कर्म च कर्
ता च त्रिधैव गुणभेदतः ॥ प्रोच्यते
गुणसंख्याने यथावच्छृणु तान्य

गी॰
१५८

ति ॥ १९ ॥ सर्वभूतेषु येनैकं भावम
व्ययमीक्षते ॥ अविभक्तं विभक्ते
षु तज्ज्ञानं विद्धि सात्विकं ॥ २० ॥ पृथ
क्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान्पृथ-
ग्विधान् ॥ वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञा
नं विद्धि राजसं ॥ २१ ॥ यत्तु कृत्स्नव

त्वेकस्मिन्कार्येसक्तमहैतुकं ॥ अ
तत्वार्थवदल्पंचतत्तामसमुदाहृतं
२२ ॥ नियतंसंगरहितमरागद्वेषतः
कृतं ॥ अफलप्रेप्सुनाकर्मयत्तत्सा
त्विकमुच्यते ॥ २३ ॥ यत्तुकामेप्सुना
कर्मसाहंकारेणवापुनः ॥ क्रियते

बहुलायासंतद्राजसमुदाहृतं ॥ २४ ॥
अनुबंधंक्षयंहिंसामनवेक्ष्यचपौरु
षं ॥ मोहादारभ्यतेकर्मतत्तामसमु
दाहृतं ॥ २५ ॥ मुक्तसंगोऽनहंवादी
धृत्युत्साहसमन्वितः ॥ सिद्ध्यसिद्ध्यो
र्निर्विकारः कर्तासात्विकउच्यते ॥

२६ || रागीकर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धोहिं
सात्मकोशुचिः || हर्षशोकान्वितः
कर्त्ताराजसःपरिकीर्तितः || २७ || अ
युक्तःप्राकृतःस्तब्धःशठोनैःकृति
कोलसः || विषादीदीर्घसूत्रीचक |
र्त्तातामसउच्यते || २८ || बुद्धेर्भेदंधृते

गी
१५८

श्चैवगुणतस्त्रिविधंशृणु॥ प्रोच्यमा
नमशेषेण पृथक्त्वेनधनंजय॥ २९
प्रवृत्तिंचनिवृत्तिंचकार्याकार्येभया
भये॥ बंधंमोक्षंचयोवेत्तिबुद्धिःसा
पार्थसात्विकी॥ ३०॥ ययाधर्ममध
र्मंचकार्यंचाकार्यमेवच॥ अयथ

यावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ रा
जसी ॥ ३१ ॥ अधर्मं धर्ममिति या म
न्यते तमसावृता ॥ सर्वार्थान्विप
रीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी ॥ ३२
धृत्या यया धारयते मनःप्राणेंद्रिय
क्रियाः ॥ योगेनाव्यभिचारिण्या

गी·
१५९

तिःसापार्थसात्विकी ॥३३॥ ययातु
धर्मकामार्थान्धृत्याधारयतेर्जुन
प्रसंगेनफलाकांक्षीधृतिःसापा
र्थराजसी ॥३४॥ ययास्वप्नंभयंशो
कंविषादंमदमेवच ॥ नविमुंचति
दुर्मेधाधृतिःसापार्थतामसी ॥३५

सुखंत्विदानींत्रिविधंशृणुमेभरत
र्षभ॥ अभ्यासाद्रमतेयत्रदुःखांते
चनिगछति॥३६॥ यत्तदग्रेविषमि
वपरिणामेमृतोपमं॥ तत्सुखंसा
त्विकंप्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजं॥३७॥
विषयेंद्रियसंयोगाद्यत्तदग्रेमृतोपमं

गी.
१८

परिणामेविषमिवतत्सुखंराजसं
स्मृतं ॥ ३८ ॥ यदग्रेचानुबंधेचसुखं
मोहनमात्मनः ॥ निद्रालस्यप्रमा
दोत्थंतत्तामसमुदाहृतं ॥ ३९ ॥ नत
दस्तिपृथिव्यांवादिविदेवेषुवापुनः
सत्वंप्रकृतिजैर्मुक्तंयदेभिःस्यात्त्रिभि

गुणैः ॥ ४० ॥ ब्राह्मणक्षत्रियविशां
शूद्राणां च परंतप ॥ कर्माणि प्रविभ
क्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥ ४१ ॥
शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमे
व च ॥ ज्ञानं विज्ञानमास्तिकं ब्रह्मक
र्म स्वभावजं ॥ ४२ ॥ शौर्यं तेजो धृति

र्दाक्ष्यंयुद्धेचाप्यपलायनं ॥ दानमी
श्वरभावश्चक्षात्रंकर्मस्वभावजं ॥ ४३
कृषिगोरक्षवाणिज्यंवैश्यकर्मस्व
भावजं ॥ परिचर्यात्मकंकर्मशूद्रस्या
पिस्वभावजं ॥ ४४ ॥ स्वेस्वेकर्मण्यभि
रतः संसिद्धिंलभतेनरः ॥ स्वकर्मनि

रतः सिद्धिं यथा विंदति तच्छृणु ॥ ४५

यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं त

तं ॥ स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विंद

ति मानवाः ॥ ४६ ॥ श्रेयान्स्वधर्मो

विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ॥ स्व

भावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति कि

गी॰ १८

ल्बिषं ॥ ४७ ॥ सहजं कर्म कौंतेय सदो
षमपि न त्यजेत ॥ सर्वारंभा हि दोषेण
धूमेनाग्निरिवावृताः ॥ ४८ ॥ असक्त
बुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ॥
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिग
च्छति ॥ ४९ ॥ सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म

तथाप्नोति निबोध मे ॥ समासेनैव

कौंतेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा ॥ ५ ॥

बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नि

यम्य च ॥ शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा रा

गद्वेषौ व्युदस्य च ॥ ५१ ॥ विविक्तसेवी

लघ्वाशी यतवाक्कायमानसः ॥ ध्या

गी॰
१६३

नयोगपरोनित्यंवैराग्यंसमुपाश्रितः
५२॥ अहंकारंबलंदर्पंकामंक्रोधंप
रिग्रहं॥ विमुच्यनिर्ममःशांतोब्रह्म
भूयायकल्पते॥ ५३॥ ब्रह्मभूतःप्रस
न्नात्मानशोचतिनकांक्षति॥ समः
सर्वेषुभूतेषुमद्भक्तिंलभतेपरां॥ ५४

भक्त्यामामभिजानातियावान्य
श्चास्मितत्वतः ॥ ततोमांतत्वतोज्ञा
त्वाविशतेतदनंतरं ॥ ५५ ॥ सर्वक
र्माण्यपिसदाकुर्वाणोमद्व्यपाश्र
यः ॥ मत्प्रसादादवाप्नोतिशाश्वतं
पदमव्ययं ॥ ५६ ॥ चेतसासर्वकर्मा

गी.
१८

णिमयिसन्न्यस्यमत्परः ॥ बुद्धियोग
मुपाश्रित्यमच्चित्तः सततंभव ॥ ५७
मच्चित्तः सर्वदुर्गाणिमत्प्रसादात्त
रिष्यसि ॥ अथचेत्त्वमहंकारान्न
श्रोष्यसिविनंक्ष्यसि ॥ ५८ ॥ यदहंका
रमाश्रित्यनयोत्स्यइतिमन्यसे ॥ मि

ष्यैवमवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नि
योक्ष्यति ॥ ५९ ॥ स्वभावजेन कौंते
य निबद्धः स्वेन कर्मणा ॥ कर्तुं ने
छसि यन्मोहात्करिष्यस्यवशोपि
तत् ॥ ६० ॥ ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशे
र्जुन तिष्ठति ॥ भ्रामयन्सर्वभूता

न्त्रारूढानि मायया ॥ ६१ ॥ तमे
व शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ॥ त
त्प्रसादात्परां शांतिं स्थानं प्राप्स्यसि
शाश्वतं ॥ ६२ ॥ इति ते ज्ञानमाख्या
तं गुह्याद्गुह्यतरं मया ॥ विमृश्यैत
दशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥ ६३ ॥

सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः
इष्टोसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हि
तं ॥ ६४ ॥ मन्मना भव मद्भक्तो मद्या
जी मां नमस्कुरु ॥ मामेवैष्यसि सत्यं
ते प्रतिजाने प्रियोसि मे ॥ ६५ ॥ सर्वध
र्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ॥ अ

गी॰
१९९

हंत्वांसर्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिमा
शुच ॥ ६६ ॥ इदंतेनातपस्कायनाभ
क्तायकदाचन ॥ नचाशुश्रूषवेवाच्यं
नचमांयोभ्यसूयति ॥ ६७ ॥ यइमंपर
मंगुह्यंमद्भक्तेष्वभिधास्यति ॥ भक्तिं
मयिपरांकृत्वामामेवैष्यत्यसंशयः

६८ ॥ नचतस्मान्मनुष्येषुकश्चिन्मे
प्रियकृत्तमः ॥ भवितानचमेतस्मा
दन्यःप्रियतरोभुवि ॥ ६९ ॥ अध्येष्य
तेचयइमंधर्म्यंसंवादमावयोः ॥ ज्ञा
नयज्ञेनतेनाहमिष्टःस्यामितिमेम
तिः ॥ ७० ॥ श्रद्धावाननसूयश्चशृणु

यादपियोनरः॥सोपिमुक्तःशुभा
ल्लोकान्प्राप्नुयात्पुण्यकर्मणां॥७१
कच्चिदेतच्छ्रुतंपार्थत्वयैकाग्रेणचे
तसा॥कच्चिदज्ञानसंमोहःप्रणष्ट
स्तेधनंजय॥७२॥अर्जुनउवाच॥न
ष्टोमोहःस्मृतिर्लब्धात्वत्प्रसादान्म

याच्युत ॥ स्थितोस्मिगतसंदेहः करि
ष्येवचनंतव ॥ ७३ ॥ संजयउवाच ॥ इत्य
हंवासुदेवस्यपार्थस्यचमहात्मनः ॥
संवादमिममश्रौषमद्भुतंरोमहर्षणं
॥ ७४ ॥ व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्य
महंपरं ॥ योगंयोगेश्वरात्कृष्णात्सा

त्वा कथयतः स्वयं ॥ ७५ ॥ राजन्संस्मृ
त्य संस्मृत्य संवादमिदमद्भुतं ॥ केश
वार्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मु
हुः ॥ ७६ ॥ तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपम
त्यद्भुतं हरेः ॥ विस्मयो मे महान्राज
न्हृष्यामि च पुनः पुनः ॥ ७७ ॥ यत्र

योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्द्धरः
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मति
र्मम ॥७८॥ इति श्रीमहाभारते शतसा
हस्र्यां संहितायां ॥ भीष्मप
र्वणि श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्र
ह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णा

गी॰ १८५

र्जुनसंवादे मोक्षसंन्यासयोगोनाम अष्टादशोध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ ॥ शुभं

SKM/755/99

Size :- 15 X 11.5 X 1.7 cms

Total Pages :- 374

No. of Leaf - 187

No of Painting - 19

